

Arviointitutkimus Silmu-toiminnan vaikutuksista ammattilaisverkostoissa

Anna Weckström

2019 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Arviointitutkimus Silmu-toiminnan
vaikutuksista ammattilaisverkostoissa**

Anna Weckström
Sosionomi
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2019

Anna Weckström

Kyselytutkimus Silmu-toiminnan vaikutuksista ammattilaisverkostoille
Vuosi 2019

Sivumäärä 58

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa siitä, miten Loisto settlementti ry:n Silmu-toiminnan vaikuttamistyö on tavoittanut sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset. Opinnäytetyö toteutettiin Loisto settlementti ry:n Silmu-toiminnalle, missä työskennellään nuorten äitien, isien ja perheiden kanssa nuorta vanhemmuutta tukien. Nuoreen vanhemmuuteen liittyy kaksoishaaste, sillä samanaikaisesti nuoruuden kehitystehtävän kanssa ajoittuu vanhemmaksi kasvaminen ja vauvan tarpeiden huomioon ottaminen. Turvallisen kiintymyssuhteen ja varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen ovat Silmun työn kantavia periaatteita. Kiintymyssuhde syntyy varhaisessa vuorovaikutuksessa lähimmän hoitajan kanssa, ja vuorovaikutuksen sensitiivisyys vaatii hoitajalta mentalisaatiokykyä. Nuorella vanhemmalla aivot saattavat olla vielä vaiheessa, jossa mentalisaatiokyky ei välttämättä ole vielä täysin kehittynyt.

Kolmannen sektorin järjestötoimijat ovat tärkeässä roolissa osallisuuden, vastavuoroisuuden ja luottamuksen vahvistajina kansalaisyhteiskunnassa. Silmun matalankynnyksen työskentely nuorten vanhempien tukemiseksi on kansalaisyhteiskunnan ytimessä, sillä toimintaan koetaan tavoittaa haavoittuvimmassa asemassa olevia nuoria vanhempia. Silmussa tehdään myös vaikuttamistyötä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten parissa, ja Silmun työntekijät ovat käyneet monissa eri virallisissa ja vapaamuotoisemmissa tapaamisissa kertomassa nuoren vanhemmuuden haasteista sekä isän merkityksestä lapsen elämässä. Opinnäytetyön aineistonkeruu toteutettiin verkkokyselynä ammattilaisverkostoille (N=23). Tulosten mukaan vaikuttamistyöllä on onnistuttu viemään tietoa nuoresta vanhemmuudesta ja isyydestä ammattilaisille. Arviointitiedon avulla Silmussa toteutetaan raportointi- ja kehittämistyötä.

Asiasanat: Nuori vanhemmuus, kiintymyssuhde, verkostot, arviointi, kansalaisyhteiskunta

Anna Weckström

Evaluation study about Silmu's influence on professional networks

Year	2019	Pages	58
------	------	-------	----

This aim of this thesis was to provide information about how well Silmu-toiminta, a part of a non-governmental non-profit organization Loisto settlementti ry, has been able to influence its networks. Silmu's professional networks consist of people working in public health care and social services, such as post-natal clinics, social services, and the third sector such as different NPOs working with families. The thesis was commissioned by Silmu-toiminta, where they work with young mothers, fathers and families supporting young parenthood.

There is a double challenge when it comes to young parenthood - at the same time a young person is still living through the developmental phase of growing up and becoming independent from their childhood family, and becoming a parent which means putting the baby's needs first. Supporting the development of safe attachment and early interaction between a parent and baby are in the core of Silmu's work. Attachment is developed in interaction with the closest care giver, and for a sensitive interaction the care giver must have mentalization skills. As a young parent, one's brains aren't always fully developed and the ability to mentalize might not be strong.

Non-profit organizations play an important part in strengthening trust, participation and reciprocity in civil society. Silmu's low threshold work for supporting young families is in the core of civil society, because they are trying to reach young parents in vulnerable situations. Silmu's employees also meet a lot of professionals in official and unofficial meetings, seminars etc., where they have been lecturing about young adulthood, the challenges that might come with it, and the meaning of father in a child's life. Material for this thesis was collected through an internet survey, that was sent to Silmu's professional networks (N=23). The results show that new information about young parenthood and fatherhood provided by Silmu has reached the professionals. The results of this study will be used in reporting and developing Silmu's work.

Keywords: Young parenthood, attachment theory, networks, evaluation, civil society

Sisällys

1	Johdanto	7
2	Opinnäytetyön tausta ja tavoitteet	8
3	Loisto settlementti ry ja Silmu-toiminta - taustaa ja nykyisyyttä	10
3.1	Loisto settlementti ry	10
3.2	Silmu-toiminnan työmuodot.....	10
3.3	Silmu-toiminnan tavoitteet	11
4	Järjestöt osana kansalaisyhteiskuntaa.....	12
4.1	Suomalainen kansalaisyhteiskunta	12
4.2	New public management- eli uusi julkisjohtamisajattelu	13
4.3	Kansalaisjärjestöt osallisuuden mahdollistajina.....	14
4.4	Järjestöjen rahoituksesta ja arviointityöstä	15
5	Nuori vanhemmuus ja kiintymyssuhde	16
5.1	Miksi nuori vanhemmuus on erityistä?.....	16
5.2	Kiintymyssuhde ja varhainen vuorovaikutus	18
5.3	Kiintymyssuhteen eri muodot.....	20
5.4	Kiintymyssuhteen merkitys.....	21
5.5	Kiintymyssuhteen tukeminen	21
6	Arvioinnin ja arviointitutkimuksen teoreettista perustelua	22
6.1	Tavoitteet määrittelevät arvioinnin näkökulman	22
6.2	Arviointitutkimus käytännössä.....	25
7	Opinnäytetyön toteutus	25
7.1	Kyselylomakkeen laadinta	25
7.2	Aineistonkeruu.....	27
7.3	Aineiston analysointi	29
7.4	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	30
8	Tulokset	31
8.1	Vastaaajat	32
8.2	Nuoreen vanhemmuuteen liittyvien haasteiden ymmärtäminen	32
8.3	Nuoren isyyden erityishaasteet.....	33
8.4	Silmun rooli, tunnettuus ja tavoitettavuus ammattilaisverkostojen näkökulmasta 34	
8.5	Johtopäätökset	36
9	Pohdinta.....	39
	Lähteet	41
	Kuviot	47
	Liitteet.....	48

1 Johdanto

Järjestötoimijoilla on tärkeä rooli kansalaisyhteiskunnan vahvistajina. Tutkimukset ovat osoittaneet, että esimerkiksi vapaaehtoistoiminta ja vertaistuki, jota monet järjestöt tarjoavat, lisäävät yksilön osallisuutta ja aktiivisuutta, sekä tuovat elämään merkityksellisyyttä. Yhteisön tasolla aktiivinen ja vahva kansalaisyhteiskunta kasvattaa sosiaalista pääomaa, joka taas on yhteydessä luottamukseen yhteiskunnassa. Suomessa luottamus julkiseen valtaan ja yhteiskunnallisiin instituutioihin on ollut perinteisesti poikkeuksellisen suurta. (Saari & Pessi 2011, 27.)

Tämän opinnäytetyön aihe on syntynyt dialogissa työelämäkumppanin, Loisto settlementin Silmu-toiminnan tiimin kanssa. Työni tavoitteena on tuottaa Silmu-toiminnalle arvokasta tietoa heidän ammattilaisverkostojensa kanssa tekemästään vaikuttamistyöstä. Arviointitiedolla on merkitystä myös siinä vaiheessa, kun toiminnasta raportoidaan ja sitä perustellaan Silmun rahoittajille. Olen tehnyt viimeisen, kehittämistyöhön liittyvän opiskelijaharjoitteluni Silmu-toiminnassa keväällä 2019. Koska olen päässyt arjen tasolla, avoimissa ja suljetuissa ryhmissä sekä perheleirillä näkemään Silmu-toiminnan olemassaolon merkityksen nuorille vanhemmille ja perheille, koen opinnäytetyöni tärkeäksi ja merkittäväksi Silmussa tehtävän työn kontekstissa.

Monille järjestöille on tyypillistä heikoimmassa asemassa olevien erityisryhmien kanssa työskentely ja heidän etujensa ajaminen yhteiskunnassa. Tällaiset ryhmät ovat usein väliinputoajia julkisella sektorilla, joka pyrkii kohdistamaan palveluita niin sanotulle normaaliväestölle. Järjestöillä on puolellaan myös joustavuus ja innovatiivisuuden mahdollisuus, kun toimintaa ei rajoita julkisen sektorin jähmeä hallinto. (Piirainen ym. 2010, 13.)

Loisto settlementti ry:n Silmu-toiminnassa työskennellään nuorten äitien, isien ja perheiden kanssa, tavoitteena lapsen etu ja turvallinen kasvu ja kehitys. Nuorena vanhemmaksi tulo voi olla haastavaa, sillä elämäntilanteessa limittyä nuoruuden kehitysvaihe ja itsenäistyminen, ja toisaalta vanhemmaksi tulon mukanaan tuoma vastuu lapsesta (Aalberg 2017, 36, Lehti 2017, 91). Silmussa annetaan tukea jo varhaisessa vaiheessa raskauden aikana, ja tuetaan hyvän varhaisen vuorovaikutuksen syntymistä. Riittävän hyvä varhainen vuorovaikutus on kasvu- alusta lapsen ja hoitajan välisen turvallisen kiintymyssuhteen kehittymiselle. (Sinkkonen 2018, 39.)

Sen lisäksi, että järjestötoimijat tekevät konkreettista kohtaamistyötä ja tukevat asiakasryhmiään eri toimintamuodoissa, monen järjestön tärkeisiin työmuotoihin kuuluu myös yhteiskunnallinen vaikuttaminen. Järjestöjen merkitys omien asiakasryhmiensä ja jäsenistön äänitorvena julkisen vallan ja muiden kolmannen sektorinkin toimijoiden suuntaan on suuri. Järjestöissä onkin havaittu verkostoitumisen tärkeä rooli vaikuttamistyön tekemisessä. Mitä

enemmän oman kohderyhmän erityisyydestä viestitään muille asiakasryhmää kohtaaville toimijoille ja ammattilaisille, sitä suurempi todennäköisyys on, että kohderyhmän asema paranee ja tukea tarvitsevia ohjautuu tuen piiriin. Järjestöalan verkostoitumisen merkityksen, vaikuttamistyön ja sen vaikutusten pohtimisesta syntyi myös tämä opinnäytetyö.

Järjestöt ovat voittoa tavoittelemattomia organisaatioita, mikä tarkoittaa sitä, että niiden rahoitus tulee monista puroista. Merkittävimpiä sosiaali- ja terveysalan järjestöjen rahoittajia on Sosiaali- ja terveysministeriön alainen Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA (entinen Raha-automaattiyhdistys RAY). Lisäksi merkittäviä rahoittajia ovat kunnat sekä Euroopan unionin rakennerahasto. Järjestöjen arjessa avustusten ja hankerahoitusten hakeminen merkitsee mittavaa hakemus- ja raportointityötä, jota rahoittajat edellyttävät. Toiminnan vaikutusten ja vaikuttavuuden osoittaminen toiminnan arvioinnin kautta on tullut vahvasti osaksi myös järjestöiltä vaadittua raportointia - kykyä osoittaa, mihin rahoitus on käytetty ja millaisia tuloksia on saatu aikaiseksi suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja kohderyhmään.

2 Opinnäytetyön tausta ja tavoitteet

Tässä opinnäytetyöraportissa esittelen toteuttamani arviointitutkimuksen tarpeen, perusteet ja tulokset. Opinnäytetyö toteutettiin tiiviissä yhteistyössä työelämäkumppanin, Loisto settlementin Silmu-toiminnan kanssa. Tutkimuksen aihe muotoutui Silmu-toiminnan tarpeista käsin - ammattilaisverkostojen kanssa tehty työ on Silmussa suuressa roolissa, mutta työn vaikutuksista ei ollut tietoa. Toteuttamani selvityksen tuloksia käytetään Silmu-toiminnan kehittämisen ja arviointityössä sekä isä-hankkeen raportoinnin ja avustushakemusten tukena. Työ on siis vahvasti työelämälähtöinen. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, minkä verran sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset, joille Silmun toimintaa on tehty tutuksi, hyödyntävät saamaansa tietoa omassa työssään kohdatessaan nuoria vanhempia. Toimintaympäristön tuntemus on tärkeää arviointia toteutettaessa, ja raporttini aluksi esittelenkin Loisto settlementin ry:n ja Silmu-toiminnan taustaa ja nykyisyyttä, edeten kuvaamaan tarkemmin Silmun työmuotoja, tavoitteita sekä käynnissä olevaa STEA-rahoitteista isätyön hanketta, johon myös tämä opinnäytetyö nivoutuu.

Opinnäytetyölläni on kolme selkeää päätavoitetta, jotka kiteytettynä ovat tiedon tuottaminen, vaikutusten arviointi sekä kehittämistyön tukeminen. Tavoitteita voi avata seuraavasti:

Tavoite 1: Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa arviointitietoa siitä, miten hyvin Silmu-toiminta on tavoittanut nuoria vanhempia omissa toimintaympäristöissään kohtaavat ammattilaiset.

Tavoite 2: Tavoitteena on saada tietoa siitä, onko ymmärrys nuoren vanhemmuuden haasteista tavoittanut ammattilaiset, ja kokevatko ammattilaiset Silmun tarjoamasta tiedosta olevan heille hyötyä omassa työssään.

Tavoite 3: Tavoitteena on myös järjestössä tehtävän kehittämistyön tukeminen. Kerätyn tiedon avulla Silmussa voidaan kehittää verkostotyötä edelleen, sekä arvioida, onko ammattilaisverkostoilte toteutettu vaikuttamistyö riittävää - pitäisikö jotain tehdä enemmän, tai onko kenties jokin nuoren vanhemmuuden osa-alue, josta ammattilaiset kaipaivat lisää tietoa.

Toki myös tulokset, jotka kertovat, että vaikutuksia ei ole, ovat arvokkaita järjestön kehittämistyössä - tällöin niukkoja resursseja osataan kohdentaa oikein. Arviointitietoa käytetään myös Silmun erilaisiin raportointitarpeisiin ja avustushakemuksiin. Arviointiprosessiin liittyy myös prosessin itsensä arviointi - mitä arvioinnin aikana tehtiin, ja mitä olisi mahdollisesti voitu tehdä toisin esimerkiksi tiedonkeruuseen ja sen analysointiin liittyen.

Koska opinnäytetyöni on tiiviissä yhteydessä työelämään ja kehittämiseen, tutkimukseni tiedonintressi, se millaista tietoa tällä tutkimuksella tavoitellaan, on tekninen - tieto, jota pyrin tutkimuksellani tuottamaan, on käyttökelpoista ja välineellistä (Habermas 1976 Vilkan 2015, 63-64 mukaan). Tiedonintressini määrittelee myös tutkimusmenetelmän valintaa - koska tavoitteenani on tarkastella jotakin toimintaa, sitä, onko Silmu-toiminnasta tiedottaminen vaikuttanut sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten käsityksiin nuoresta vanhemmuudesta, opinnäytetyön puitteissa nopein ja tehokkain tapa on tehdä arviointitutkimus, jossa tietoa kerätään ensisijaisesti kyselylomakkeen avulla. (Vilka 2015, 66-67.)

Mikä kolmannen sektorin merkitys on suomalaisessa palvelujärjestelmässä ja yhteiskunnassa, ja millaisia reunaehtoja esimerkiksi rahoituskysymykset asettavat järjestöjen toiminnalle? Neljännessä luvussa pureudun järjestöjen asemaan suomalaisessa yhteiskunnassa sekä kansalaisyhteiskunnan käsitteeseen. Avaan new public management- eli uuden julkisjohtamisajattelun vaikutuksia suomalaiseen yhteiskuntaan ja järjestömaailmaan. Järjestötoimijat eli kolmas sektori ovat suuressa roolissa hyvinvointipalveluiden ja muun muassa vapaaehtoistoiminnan tuottajina ja osallisuuden mahdollistajina. Ne tekevät myös runsaasti yhteiskunnallista vaikuttamistyötä. Rahoituksen takaamiseksi jatkuva arviointityö on tullut pysyväksi osaksi järjestötyötä. Siksi käsittelen lyhyesti arvioinnin nivoutumista järjestöjen toimintaan.

Viidennessä luvussa jatkan työni keskeisten käsitteiden ja teoreettisen taustan avaamista, johon Silmu-toiminnan työskentely lapsen ja vanhemman kiintymyssuhteen tukemiseksi perustuu. Käyn läpi nuoren vanhemmuuden problematiikkaa kaksoishaasteineen sekä nuorten aikuisten näkemyksiä ”oikea-aikaisesta” vanhemmuudesta nyky-yhteiskunnassa. Käsittelen kiintymyssuhdeteorian syntyä, taustaa ja nykyisyyttä, sekä kuvaan, millaisia vaikutuksia kiintymyssuhteella voi olla ihmisen elämään pidemmällä tähtäimellä. Pureudun myös siihen, miten käytännön asiakastyössä varhaista vuorovaikutusta ja turvallista kiintymyssuhdetta voidaan tukea sosiaalialan kentällä. Kiintymyssuhteen tukemiseen liittyy tiiviisti mentalisaatioteoria ja vanhempien mentalisaatiokyvyn tukeminen, ja kuvailen myös mentalisaation taustalla olevaa teoriaa ja ajattelua lyhyesti.

3 Loisto settlementti ry ja Silmu-toiminta - taustaa ja nykyisyyttä

Tässä luvussa taustoitan toimintaympäristöä ja työelämäkumppania, johon opinnäytetyöni liittyy. Silmu-toiminta on osa isompaa järjestöä, Loisto settlementti ry:tä. Loistossa tehdään sosiaalista nuorisotyötä useiden eri toimintamuotojen alla. Kuvaan myös tarkemmin Silmun työmuotoja sekä toiminnan tavoitteita.

3.1 Loisto settlementti ry

Loisto settlementti ry (entinen Kalliolan nuoret ry.) on vuonna 1974 toimintansa aloittanut settlementtiyhdistys, jonka tavoitteena on alusta asti ollut tehdä sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen, yhdenvertaisuuteen ja moniarvoisuuteen tähtäävää nuorisotyötä. Yhdistys muutti nimensä Loisto settlementiksi vuoden 2018 alussa irtaantuessaan omaksi yhdistyksekseen Kalliolan settlementistä.

Loisto settlementin työmuotoja Silmu-toiminnan ohella ovat Espoon ja Helsingin Tyttöjen Talot, Helsingin Poikien Talo, Itä-Pasilan sosiaalinen nuorisotyö, kunniaväkivallan ehkäisyyn keskittyvä Sopus-toiminta, Työpajatoiminta, digitaalinen nuorisotyö sekä Saunalahden tukiasuntoyhteisötoiminta. (Loisto settlementti ry 2018a.) Loisto Settlementissä on työskennelty nuorten, alle 22-vuotiaiden äitien tukemiseksi Tyttöjen Talon yhteydessä jo useita vuosia. Juuret äitityölle ovat RAY:n rahoittamassa hankkeessa vuosina 2004-2008. Sittenkin työmuoto vakiintui osaksi Tyttöjen Talon toimintaa Silmu-toiminnan muodostumiseen saakka.

3.2 Silmu-toiminnan työmuodot

Organisaatiomuutos Loistossa vuonna 2017 synnytti oman kotipesän Nuoret äidit -toiminnalle, Silmu-toiminnan, jossa työskennellään tällä hetkellä monipuolisesti nuorten äitien, isien ja perheiden kanssa nuorta vanhemmuutta tukien. Vakiintuneen äitityön lisäksi Silmussa on käynnissä STEA-rahoitteinen isä-hanke (2017-2019), jonka tavoitteena on tuoda nuoria, alle 28-vuotiaita isiä tuen piiriin sekä lisätä ymmärrystä isän merkityksestä lapsen hyvinvoinnille. (Loisto settlementti ry. 2018b.)

Silmun työmuotoihin kuuluvat avoimet ja suljetut ryhmät, perhetapaamiset, perheleirit, yksilötapaamiset sekä ryhmä- ja yksilöchatit verkossa. Suljettuja ryhmiä järjestetään äideille jo raskausaikana. Matalan kynnyksen säännöllinen toiminta, johon etenkin äidit ovat sitoutuneet, mahdollistaa ongelmien havaitsemisen ajoissa, sekä tuen oikea-aikaisen tarjoamisen ja palveluohjauksen nuorille vanhemmille. Silmussa tehdään paljon yhteistyötä eri neuvola- ja sosiaalipalvelujen työntekijöiden kanssa. Tavoitteena on yhteistyö molempiin suuntiin: Silmusta kannustetaan nuoria vanhempia esimerkiksi säännölliseen neuvolaseurantaan, ja toisaalta tietoa Silmun palveluista välitetään verkostoille, jotta ammattilaiset osaisivat ohjata nuoria vanhempia Silmuun. (Loisto settlementti ry 2018c.)

Silmussa tehtävän äitityön ja isähankkeen puitteissa on aloitettu myös perhetyötä, jossa tavoitteena on tukea nuoria perheitä kokonaisuutena esimerkiksi perhetapaamisten ja perheleirien muodossa. Nuoria tuetaan perhe-elämään ja parisuhteisiin liittyvissä kysymyksissä sekä erilaisissa kriisitilanteissa. Jos pariskunta on eroamassa, kriisiin pyritään tarjoamaan tukea molemmille osapuolille ja sanoitetaan sitä, että vanhemmuussuhde ei ole katkeamassa, vaikka parisuhde päättyy. Myös perhetyön keskeisenä tavoitteena on lapsen edun toteutuminen. (Loisto settlementti ry 2018b.)

Isä-hankkeen puitteissa kaksi työntekijää on käynyt aktiivisesti puhumassa neuvoloissa ja esimerkiksi siviilipalveluskeskuksessa, tarkoituksena paitsi tavoittaa kohderyhmää, myös lisätä nuoria kohtaavien ammattilaisten tietoa nuoreen vanhemmuuteen liittyvistä erityispiirteistä. Asiantuntijuus nuoreen vanhemmuuteen kumpuaa paitsi tutkitusta tiedosta nuoren vanhemmuuden kaksoishaasteesta, myös pitkästä työkokemuksesta nuorten äitien ja perheiden kanssa. Vaikka jokainen perhe on erilainen ja kulkee omaa tietään, ovat Silmun työntekijät kohdanneet vuosien varrella niin paljon nuoria vanhempia, että he tunnistavat tietyt nuoria yhdistävät tarinat. Esimerkiksi nuorten vanhempien ulkopuolisuuden tunteet palvelujärjestelmässä ja leimatuksi tuleminen kokemukset toistuvat nuorten puheissa.

Vuodesta 2018 Silmu on toiminut koollekutsujana verkostossa, johon kuuluu pääkaupunkiseudun vauvaperhetyötä tekeviä julkisen ja kolmannen sektorin toimijoita. Verkosto on alun perin ollut Nuoret äidit -hankkeen ohjausryhmä, mutta jo yli kymmenen vuoden ajan se on toiminut keskusteluverkostona, jota haluttiin jatkaa, vaikka äititoiminta vakiintui. Verkoston tapaamiset toimivat alustana keskustelulle eri tahojen ajankohtaisista asioista, ja tiedon jakamiselle vauvaperheiden palveluista ja auttamistahoista pääkaupunkiseudulla. (Loisto settlementti ry 2018b.)

3.3 Silmu-toiminnan tavoitteet

Silmu-toiminnan keskeisimpiä tavoitteita on nuoren vanhemmuuden tukeminen, vertaistuen tarjoaminen, perheiden hyvinvoinnin tukeminen ja vanhemman ja lapsen turvallisen kiintymyssuhteen vahvistaminen yksilöllisellä tuella. Turvallinen ja riittävän hyvä varhainen vuorovaikutus ovat edellytyksiä sille, että lapsen ja vanhemman välille muodostuu turvallinen kiintymyssuhde, joka muodostaa hyvät lähtökohdat lapsen myöhemmälle kehitykselle, itseluottamukselle ja vuorovaikutustaidoille. Silmun monipuolinen työskentely äitien ja perheiden kanssa jo raskausaikana tähtää lapsen edun toteutumiseen - siihen, että lapsella on tasapainoinen kasvuympäristö, ja parhaassa tapauksessa molemmat vanhemmat mukana elämässä, vaikka eivät pariskunta olisikaan. (Loisto settlementti ry 2018d.)

Nuorten isien tavoittamiseen tähtäävässä hankkeessa tavoitteet ovat hyvin samansuuntaiset. Kohderyhmänä ovat alle 28-vuotiaat isät tai isäksi tulevat miehet. Isähanke yrittää tavoittaa erityisesti palveluiden ulkopuolella olevia ja erityisen haavoittuvassa asemassa olevia isiä.

Isien itsevarmuutta ja itseluottamusta omaan isyyteensä vahvistetaan sanoittamalla sitä, miten merkittävä rooli heillä on lapsensa kasvulle ja kehitykselle. Tavoittamalla isiä mutta myös nuoria vanhempia kohtaavia ammattilaisia verkostoille pyritään viemään tietoa nuoren vanhemmuuden erityisyydestä, ja toisaalta isyyden merkityksestä lapsen kehitykselle. Myös nuorten äitien kanssa tehtävässä työssä tuodaan esiin isän roolia lapsen elämässä, ja sitä, mikä merkitys isän mielikuvalla on lapselle, vaikka tämä ei olisi fyysisesti läsnä lapsen elämässä. (Loisto settlementti ry 2018b.)

Silmu-toiminnan työmuodot saavat rahoituksensa monista eri kanavista - Loisto settlementin Silmu-toiminnan äitityö saa tukea Helsingin ja Espoon kaupungeilta, ja isä-hankkeelle on saatu kolmeksi vuodeksi rahoitus STEA:lta. Tavoitteena on juurruttaa isätyö osaksi Silmun toimintaa (Loisto settlementti ry 2018b). Syksyllä 2019 haetaan kuitenkin rahoitusta jatkohankkeelle, sillä kehittämistyötä esimerkiksi isien tavoittamisen suhteen katsotaan olevan vielä paljon tehtävänä. Rahoittajille suunnattujen hakemusten ja väliraporttien vuoksi Silmussa toteutetaan jatkuvaa toiminnan arviointia - jokaisen yksilö- tai ryhmätapaamisen jälkeen työntekijät täyttävät itsearviointilomakkeen tai purkavat ryhmätapaamisen yhdessä. Toiminnan arviointia toteutetaan koko tiimin ja kunkin työmuodon työntekijöiden keskinäisissä palaverissa monta kertaa kuukaudessa. Jokaisen yksilö-, -perhe- tai ryhmätapaamisen jälkeen tilastoidaan myös osallistujamäärät, jotta voidaan seurata sitä, miten paljon asiakkaita toiminnan piiriin on tullut. Erilaisia kyselyitä toimintaan osallistuneille toteutetaan myös ympäri vuoden.

4 Järjestöt osana kansalaisyhteiskuntaa

Kansalaisyhteiskunta on käsitteenä hyvin lähellä kolmannen sektorin termiä, ja sitä voidaan hahmottaa yhteiskunnallisten rakenteiden rajaamisen kautta - kansalaisyhteiskunta on kansalaisten omaehtoista, järjestäytyntä toimintaa, joka ei liity julkiseen sektoriin (valtio, kunnat) tai voittoa tavoittelevaan yksityiseen sektoriin. (Grönlund & Pessi 2011, 229-230.) Järjestökenttää taas voidaan luonnehtia kansalaisyhteiskunnan institutionalisoituneeksi ytimeksi (Piirainen ym. 2010, 12).

4.1 Suomalainen kansalaisyhteiskunta

Järjestökentän olemassaolo ja tehtävä liitetäänkin usein kiinteästi kansalaisyhteiskunnan käsitteeseen. 1990-luvun laman myötä tapahtunut murros hyvinvointivaltioeetoksessa nosti kolmannen sektorin toimijoiden roolin hyvinvointiyhteiskunnan ylläpitoon osallistuvina toimijoina julkiseen keskusteluun. Järjestöjen toiminnan merkitys kansalaisia aktivoivina toimijoina kasvoi samaan aikaan myös sosiaalisen pääoman tutkimuksen myötä. Tutkimuksen merkittävimmät havainnot oli se, että sosiaalisella pääomalla on merkitystä ihmisten terveydelle ja toimintakyvylle. Mikäli yhteiskunnassa ja yhteisöissä on paljon sosiaalista pääomaa, se lisää kykyä ja halukkuutta työskennellä yhteisten päämäärien eteen. Jos taas sosiaalista pääomaa ei

ole, yhteisöissä on enemmän sosiaalisia ongelmia, kuten rikollisuutta ja terveysongelmia. (Möttönen & Niemelä 2005, 18-20.)

Korkea sosiaalinen pääoma, ihmisten luottamus ja sosiaaliset sidokset toisiinsa kansalaisyhteiskunnassa ennustavat myös kansalaisten korkeampaa luottamusta julkisen vallan instituutioihin. Suomessa kansalaisyhteiskunta on myös vahvasti organisoitunut ja institutionalisoitunut - järjestöt ovat usein organisoituneet yhteenliittymiksi, ja julkinen valta tukee niitä erilaisten rahoitusjärjestelmien kautta. (Saari & Pessi 2011, 19-20.)

4.2 New public management- eli uusi julkisjohtamisajattelu

Järjestöjen roolin vahvistumiseen vaikutti new public management -ajattelu, jonka myötä kunnat alkoivat nähdä järjestöt osana markkinoita, samalla viivalla palveluntuottajina kuin yksityiset yritykset. New public management eli uusi julkisjohtamisajattelu juontaa juurensa Yhdysvaltoihin ja Englantiin, missä valtion roolin supistamista ja keskusvallan hajauttamista ryhdyttiin toteuttamaan 1980-luvun alusta alkaen (Rantala & Sulkunen 2006, 9, Sulkunen 2006, 17). Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) linjausten ja sittemmin myös Euroopan unionin jäsenyyden myötä uusi ajattelutapa levisi Suomeen ja muihin jäsenvaltioihin ja vaikutti suomalaisen sosiaalipolitiikan kehitykseen (Alavaikko 2006, 49). Rantala ja Sulkunen puhuvat projektiyhteiskunnan käsitteestä, jolla pyritään kuvaamaan sitä muutosta, joka 1980-luvulta lähtien on tapahtunut suomalaisessa julkishallinnossa ja koko hallintojärjestelmässä (2006, 9, Sulkunen 2006, 17).

Tapahtunutta yhteiskunnallista muutosta voi kuvailla myös siirtymänä suunnittelutaloudesta kilpailutalouteen, jossa yksilöstä puhutaan asiakkaana eli kuluttajana, jonka valinnanvapautta myös julkisen sektorin tarjoamien palveluiden kuluttajana korostetaan (Alasuutari & Lampinen 2006, 56). Myös Saari ja Pessi (2011, 17) viittaavat tapahtuneeseen muutokseen siirtymänä kilpailukyky-yhteiskuntaan. Valtion rooli sosiaalipolitiikkaa ohjaavana ja raamittavana toimijana on siis pienentynyt, ja voi sanoa, että valtakunnallista sosiaalipolitiikkaa ei enää ole olemassa. Keskusvallan hajauttamisen seurauksena kuntien rooli ja toisaalta myös liikumatila peruspalveluiden järjestäjänä on kasvanut. Kunnat voivat järjestää palvelut haluamallaan tavalla eurooppalaisen kilpailulainsäädännön, kuntalain, hallintolain ja asiakkaan asemaa ja oikeutta koskevan lainsäädännön puitteissa. Paikallisella tasolla toimijat voivat siis itse määrittellä palveluiden ja paikallisen sosiaalipolitiikan sisällöt. (Alavainio 2006, 52-53.)

Hajautettu hallinto, siirtyminen projektityyppiseen tulohajautustuuriin ja julkisen toiminnan tilintekovastuuvaatimukseen on synnyttänyt toiminnan arviointitarpeen. Arviointi onkin 2000-luvulla moninkertaistunut, ja arviointia toteutetaan monilla eri julkisen hallinnon tasoilla. (Virtanen 2007, 28-30.) Kunnan intresseissä on usein lakisääteisten palveluiden kustannustehokkuus, ja kuntien ja palveluntuottajien, olivat nämä yksityisiä tai järjestöpohjaisia toimijoita, välisissä sopimuksissa määritellään palvelun laatutaso. Se, mitä hajauttaminen,

kilpailuttaminen ja yksityisten palveluntuottajien saapuminen sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottajiksi ja tarjoajiksi on mahdollisesti aiheuttanut palveluiden laadulle ja kansalaisten oikeudelle saada tasalaatuaista hoitoa, nousi talvella 2019 näyttävästi julkiseen ja poliittiseen keskusteluun yksityisten hoivapalveluyritysten ylläpitämissä vanhustenpalveluissa ilmenneiden epäkohtien ja hoitajamitoitusten suhteen (esim. HS 2.2.2019, 8.2.2019).

Edellä kuvattujen yhteiskunnallisten muutosten myötä valtionhallinnon suunnalta alettiin osoittaa kasvavaa kiinnostusta myös järjestökenttää kohtaan 2000-luvun vaihteessa. Erilaisissa strategioissa alkoi tuolloin näkyä perustavanlaatuinen muutos siinä, millaisena järjestöjen rooli nähtiin sosiaalisen hyvinvoinnin, kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien ja yksilön osallisuuden edistämiseksi. Jos järjestöt oli julkisen sektorin näkökulmasta nähty tähän asti hyvinvointivaltion palvelurakenteen jatkeena tai lisänä, uusi julkisjohtamisajattelu nosti järjestöt merkittäviksi toimijoiksi kansalaisyhteiskunnan ja ihmisten hyvinvoinnin edistäjinä. (Möttönen & Niemelä 2005, 22-23.)

4.3 Kansalaisjärjestöt osallisuuden mahdollistajina

Möttönen ja Niemelä (2005, 67-78) ovat hahmotelleet joitakin sosiaali- ja terveysjärjestöjen keskeisiä tehtäviä 2000-luvulla, ja niitä ovat sosiaalisen pääoman ja hyvinvoinnin lisääminen, välittämisen ja jakamisen kanavien tarjoaminen, identiteetin rakennusaineksien tarjoaminen, osallisuuden väylien luominen, äänettömien äänenä toimiminen, toivon tuottaminen ja innovaatiomooottoreina toimiminen. Järjestöillä voidaan siis nähdä monta suurta tehtävää, jotka kaikki kiinnittyvät kansalaisyhteiskuntaan ja oletukseen toimivan kansalaisyhteiskunnan yhteydestä ihmisten hyvinvoinnin lisääntymiseen.

Kansalaisyhteiskunta pitää sisällään vastavuoroisuuden yksilöiden välillä. Vastavuoroisuuden elementtejä ovat vertaistuki, vapaaehtoistyö ja yhteisöllisyyden edistäminen. Vastavuoroisuus rakentaa näiden elementtien kautta yhteyksiä yksilöiden välille, ja antaa ihmisille osallisuuden ja toimijuuden kokemuksia. Tutkimusten perusteella on havaittu järjestöjen ja yhdistystoiminnan merkitys kansalaisten luottamuksen ja sitä kautta osallisuuden kasvulle sekä poliittiselle osallistumiselle. (Särkelä 2011, 279-282.)

Osallisuuden käsitteellä tarkoitetaan yksilön kokemusta kuulumisesta johonkin, kiinnittymistä, oman äänen kuuluviin saamista (Kainulainen, Paananen, Surakka & Saari 2016, 79-80). Osallisuus on tullut esimerkiksi varhaiskasvatuksen piirissä viime vuosina yhdeksi koko varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin merkittävimmistä käsitteistä, sillä uusi varhaiskasvatussuunnitelma velvoittaa kiinnittämään lasten, huoltajien ja henkilöstön osallisuuteen erityistä huomiota. Varhaiskasvatuksessa osallisuus liittyy tiiviisti yhdenvertaisuuden ja tasa-arvoon - siihen, että yhteisön kaikki jäsenet ovat yhtä arvokkaita ja tulevat kuulluksi, nähdyksi ja kohdatuksi omana itsenään. Jos yksilö saa jo lapsena kokemuksen siitä, että hänen mielipiteillään on

merkitystä ja häntä kuullaan, hänen itsetuntonsa ja käsityksensä omista toimintamahdollisuuksistaan kasvavat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 30.)

Lasten ohella nuoret ovat toinen ryhmä, jonka osallisuudesta, tai sen puutteesta, ja syrjäytymisen ehkäisystä on puhuttu lähiaikoina paljon. Suomessa on kehitetty hankkeita ja toimintamalleja, joilla nuorten osallisuutta kansalaisyhteiskunnassa ja oman elämänsä toimijoina voitaisiin vahvistaa nykyistä aktiivisemmin. Kehittämishankkeissa on todettu, että mahdollisuuksia osallisuuteen ja toimintaan kannattaa viedä sinne, missä nuoret ovat ja elävät. Palveluiden tulee olla matalankynnyksen maksuttomia paikkoja, joihin voi mennä ilman ajanvarausta ja byrokratiaa. Kolmannen sektorin toimijoilla on tärkeä rooli näiden paikkojen ja kohtaamisen mahdollisuuksien tarjoajina. Erityisen haavoittuvassa asemassa olevien nuorten kohdalla luottamuksen rakentuminen etenkin viranomaisiin voi olla haastavaa, mikä myöskin korostaa järjestötoimijoiden roolia nuorisotyön kentällä. Nuorelle voi olla matalampi kynnyksen lähtöä järjestön tarjoamaan toimintaan, kuin esimerkiksi kunnan tarjoamaan. Luottamuksen syntyminen nuoren ja auttavan tahon välille taas on edellytys minkään myöhemmän yhteistyösuhteen olemassaololle. (Kainulainen, Paananen, Surakka & Saari 2016, 79-81.) Osallisuuteen liittyy siis sekä yksilöllinen että yhteisöllinen ulottuvuus - jotta yksilö voi kokea osallisuutta, hänen tulee voida tuntea itsensä arvokkaaksi. Toisaalta yhteisön on oltava sellainen, että osallisuus mahdollistuu. (Kiilakoski 2007, 12.)

4.4 Järjestöjen rahoituksesta ja arviointityöstä

Järjestöt ovat voittoa tavoittelemattomia organisaatioita. Niiden perusta on yleishyödyllisyydessä, minkä perusteella esimerkiksi testamenttilahjoitusten vastaanottaminen on järjestöille verovapaata. Järjestöt saavat myös muunlaisia verohelpotuksia. Yleishyödylliseen toimintaan liittyy ajatus eettisyydestä, yhteisestä hyvästä ja vankasta arvopohjasta (Eronen 2009, 18) Suomessa julkinen valta tukee järjestöjen toimintaa esimerkiksi STEA:n ja kuntien rahoituksen kautta. Tämä on yksi niistä toimista, joilla julkinen sektori on pyrkinyt helpottamaan järjestöjen rahoittamista. Vuonna 2018 tehdyn selvityksen mukaan 92% järjestöjen rahoituksesta tulee julkisen sektorin avustuksina. Saman selvityksen mukaan järjestöt kokevat myös aiempaa enemmän haasteita rahoituksen saamisessa, hakemisessa ja raportoinnissa - tähän liittyy EU-rahoituksen määrän kasvu, sillä haku- ja raportointiprosessit ovat niissä pitkiä ja vaativat järjestöiltä paljon työtä. Järjestöt ovat panostaneet entistä enemmän myös kertalahjoitusten ja yritys yhteistyön hyödyntämiseen. (Valtioneuvosto 2018.)

Järjestökentässä on kritisoitu muutosta, joka seurasi, kun RAY:n avustustoiminta rahapeliyhdistöjen fuusion myötä siirtyi ministeriöiden alle. Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen avustuksesta vastaa nykyään sosiaali- ja terveysministeriön alainen, vuonna 2017 perustettu sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus, STEA. Avustusprosessin ja -päätösten siirtyminen valtion alaisuuteen supisti järjestöjen mielestä heidän autonomiaansa, sekä kasvatti tehokkuus- ja tilivelvollisuusvaatimuksia entisestään. (Aalto-Matturi ym. 2017.) Voidaan kuitenkin ajatella,

että läpinäkyvyyden ja avoimuuden näkökulmasta järjestöjen tilivelvollisuuteen tähtäävä arviointi on sekin yksi kansalaisyhteiskuntaa ylläpitävistä toiminnoista. Kolmannen sektorin tilivelvollisuuden tarkoitus on osoittaa, mitä kukakin järjestössä tai yhdistyksessä tekee, ja miksi. Arvioinnin avulla on mahdollista osoittaa vaikutusten tasolla, että tavoitteet ja pyrkimykset ovat aitoja. (Piirainen ym. 2010, 93.)

5 Nuori vanhemmuus ja kiintymyssuhde

Opinnäytetyöni läpileikkaavia käsitteitä ovat nuori vanhemmuus sekä siihen liittyvät erityispiirteet, kiintymyssuhde ja varhainen vuorovaikutus. Nuorena vanhemmaksi tulo aiheuttaa joskus haasteita hyvän kiintymyssuhteen synnylle lapsen ja hoitajan välillä, ja lapsen oikeudelle molempiin vanhempiinsa. Nämä teemat ovat myös Silmun tekemän asiakas- ja verkostotyön ytimessä.

5.1 Miksi nuori vanhemmuus on erityistä?

Tilastojen valossa nuorena vanhemmaksi tuloon liittyy riskitekijöitä, jotka ovat yhteydessä sosioekonomiseen taustaan, alhaiseen koulutukseen ja heikkoon sosiaaliseen tukeen. Nuorten vanhempien yhteiskunnallinen asema voi olla heikompi kuin keskimääräisessä iässä perheellistyvien, ja heillä voi olla enemmän tarpeita palvelujärjestelmäämme kohtaan. On kuitenkin tärkeää pitää mielessä, ettei ole yhtä oikeaa ikää tulla vanhemmaksi, eikä nuorella iällä lapsen saaminen tee kenestäkään automaattisesti jollain tavalla huonompaa äitiä tai isää vanhempana perheellistyviin verrattuna. (Cacciatore & Janhunen 2008, 14.)

Nuorena vanhemmaksi tuloon liittyy kaksoishaaste - samaan aikaan kun tulee vastuuseen uudesta ihmisestä, vauvasta, nuori elää vielä nuoruuteen liittyviä kehitysvaiheita, kuten pyrkimystä itsenäistymiseen ja autonomiaan omasta lapsuudenperheestä irtautumisen myötä (Aalberg 2017, 36). Nuoret eivät välttämättä ole parisuhteessa keskenään, ja varsinkin näissä tilanteissa nuoret saattavat tarvita tukea omaan vanhemmuuteensa tai äiti keinoja isän tukemiseksi, jotta tämä voisi ottaa vanhemman roolia haltuun. Käytännön tasolla Silmussa on myös todettu, että sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset saattavat joskus sivuuttaa lapsen isän, jos nuori äiti asioi palveluissa yksin. Isän vähäinen huomioiminen sosiaali- ja terveyspalveluissa, esimerkiksi neuvoloissa, on nykyään jo tunnistettu epäkohta (esim. Oulasmaa, Raimovaara, Salmi & Karne 2008, 96). Siihen on pyritty vaikuttamaan esimerkiksi neuvolan henkilökuntaa ohjeistamalla ja isän ja tasa-arvoisen vanhemmuuden merkityksen korostamisella koko perheen hyvinvoinnille (Sosiaali- ja terveysministeriö 2004). Vaikuttaa kuitenkin siltä, että ammattilaisillakin voi olla edelleen haasteita isän puheeksi ottamisessa ja huomioimisessa sosiaali- ja terveydenhuollon eri palveluissa.

Sosiologisesta näkökulmasta tarkasteltuna voidaan puhua yhteiskunnassamme vakiintuneista ”aikuistumisen tunnusmerkeistä”, joita ovat taloudellinen itsenäisyys, perhe ja vakaa työtilanne - näihin tunnusmerkkeihin yksilöt peilaavat omia valintojaan ja elämänpolkujaan (Aapola & Ketokivi 2013, 19). Iän tarkastelu erilaisten ulottuvuuksien kautta avaa kiinnostavasti niitä eri elämänpolkuja, joita nuoret vanhemmat kulkevat. Kronologiselta iältään nuori saattaa olla vielä monella tapaa sidottu omiin vanhempiinsa ennen 18 vuoden ikää, mutta samaan aikaan hän voi olla jo pienen lapsen vanhempi (Aapola 2013, 254). Aapola (2013, 254-255) puhuu ”kulttuuristen ikäjärjestysten ylittäjistä” kuvatessaan nuoria, jotka ovat poikenneet tyypillisestä keskiluokkaisesta elämänkulusta esimerkiksi tulemalla nuorella iällä vanhemmaksi. Pidentynyt nuoruus viittaa individualisoituneessa yhteiskunnassa elävien nuorten aikuisten piikkiin opiskeluaikoihin ja myöhentyneeseen perheen perustamiskään (Niemelä 2013, 171). Koska pidentyneestä nuoruudesta ja kouluttautumisesta on tullut yhteiskunnassamme ja pitkälti muissakin länsimaissa jo lähes itsestäänselvyys ja normi, nuori vanhemmuus saattaa näyttäytyä tällaisen vakiintuneen elämänkulun näkökulmasta ongelmallisena (Niemelä 2013, 190-191).

Rotkirch ym. (2017) haastattelivat nuoria aikuisia perheen perustamiseen liittyen Väestöliiton perhebarometria varten. Haastatteluissa nuorena perheellistyminen nähtiin negatiivisena ja kielteisenä, sekä liitettiin sosiaaliseen haavoittuvuuteen. (Rotkirch ym. 2017, 60-61.). Ensisynnyttäjien ikä Suomessa on tällä hetkellä 30 vuoden tienoilla, ja Väestöliiton tutkimus avaa mielenkiintoisen näkymän kuluvan vuosikymmenen nuorten aikuisten ajatuksiin ”oikeasta” ja suotavasta iästä lapsensaannille. Vanhemmuutta lykätään muun muassa opintojen, uran ja oman elämäntyylin takia, johon lapset eivät tunnu sopivan. Lapsensaannin nähtiin sulkevan ovia ja rajoittavan omia mahdollisuuksia elää valinnanvapaudelle perustuvaa elämää. (Rotkirch ym. 2017, 74, 77). Myös Perhebarometrin tulokset viittaavat siihen, että nuorena vanhemmaksi tuleva ei ulkopuolisten silmissä aina sitä normatiivista elämänkulkua, johon yhteiskunnassamme valtaosa ihmisistä on päätenyt perheen perustamisen suhteen - opiskellaan pitkään, ja vasta sen jälkeen on lasten aika. (Kelhä 2009, 9.)

Nuori äiti tai nuori isä onkin omassa vanhemmuuteen perustuvassa vertaisryhmässään usein erilainen, marginaaliin kuuluva. On saatu jonkin verran näyttöä siitä, että erilainen yksilö- ja ryhmämuotoinen toiminta vanhemmuuden tukemiseksi parantavat nuoren äidin ja lapsen välisen suhteen laatua (Lehti 2017, 91). Vertaisuuden merkitys korostuu, kun suurin osa omasta ikäluokasta elää täysin eri elämänvaihetta kuin nuorena vanhemmaksi tullut. Muiden perheellisten kanssa nuori vanhempi taas saattaa tuntea olonsa ulkopuoliseksi ikäeron ja erilaisen elämänkulun vuoksi. (Hirvonen 2000, 36-37.)

Ensisynnyttäjien keski-ikä Suomessa on noussut viimeisten vuosikymmenten aikana tasaisesti, ja tällä hetkellä se on 29,2 vuotta (Tilastokeskus 2017). Suomessa syntyy vuosittain kuitenkin n. 1300 lasta alle 20-vuotiaille äideille, ja aborttiin päätyy nuorista raskaaksi tulleista noin

2000. Nuorena äidiksi tuleminen on nykyään sen verran marginaalista, että siihen saatetaan äitien oman kokemuksen mukaan suhtautua sosiaali- ja terveystalouden piirissä ennakkoluuloisesti. (Lehti 2017, 91.) Nuorille vanhemmille voi muodostua myös tarve näyttää, että he pärjäävät heihin liitetystä nuoren vanhemman leimasta huolimatta - apua voi olla vaikea hakea tai ottaa vastaan. Nuorena vanhemmaksi tuloon vaikuttaa tutkimusten mukaan muun muassa lapsuudenperheen heikko sosioekonominen asema, omien vanhempien nuori ikä ja heikko kiinnittyminen omiin vanhempiin (em. 91).

5.2 Kiintymyssuhde ja varhainen vuorovaikutus

Vaikka opinnäytetyöni toteutus kiinnittyy palvelujärjestelmän tasolle lapsiperheitä kohtaavien ammattilaisten näkemyksiä analysoimalla, on huomionarvoista, että Silmun työskentely nuorten perheiden kanssa tähtää aina lapsen edun toteutumiseen - vauva, tai lapsi, on toiminnan keskiössä. Silmun toiminnan tavoitteet liittyvät nuoren vanhemmuuden ja sitä kautta kiintymyssuhteen ja varhaisen vuorovaikutuksen tukemiseen ja perheiden kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Näin ollen nämä tavoitteet ovat motivaationa myös ammattilaisverkostojen kanssa tehtävälle työlle. Jotta nuorta vanhemmuutta kyettäisiin tukemaan moniammatillisesti ja monipuolisesti palvelujärjestelmän eri toimintaympäristöissä, tietoisuutta nuoreen vanhemmuuteen liittyvistä haasteista on tärkeää viedä verkostoille ja ylläpitää toimivaa yhteistyötä puolin ja toisin. Nuoren vanhemmuuden tukeminen palautuu siis aina lapsen edun tavoittelemiseen - siihen, että lapsella olisi turvallinen ja kasvua ja kehitystä tukeva elinympäristö.

Lapsi saa hoitajaltaan tukea ja vahvistusta, kiintymyssuojan, kun hoitaja kykenee vastaamaan tämän tarpeisiin sekä aktivoimalla että tyyntymättömien keinoin. Kiintymyssuoja mahdollistaa ensimmäisen merkityksellisen emotionaalisen ihmissuhteen, kiintymyssuhteen synnyn. (Salo 2002,44-45.) Lapsen kehitys ensimmäisen kolmen ikävuoden aikana on vauhdikasta ja merkittävää - tämän kehitysvaiheen aikana rakentuu ikään kuin kivijalka ihmisen minuudelle ja koko persoonallisuudelle. Lapsen emotionaalinen, kognitiivinen ja sosiaalinen kehitys liittyvät niin tiiviisti yhteen, ettei niitä voi tai kannata tarkastella erillään toisistaan näiden kolmen ensimmäisen elinvuoden aikana. Kokonaisvaltainen suotuinen kasvu ja kehitys kaikilla edellä mainituilla alueilla liittyvät siihen, millaista hoivaa lapsi saa, ja minkälaisen kiintymyssuhteen lapsi muodostaa lähimpiin hoitajiinsa. Viime vuosina varhaisvuosien aivojen kehityksen ja sensitiivisen hoivan välinen suhde on kyetty todentamaan aivotutkimuksilla. Aivojen kehitys on kii-vaimmillaan alkaen noin kolme kuukautta ennen syntymää jatkuen kolmanteen ikävuoteen (Mäkelä 2002, 14).

Siinä, millaisella temperamentilla - millainen aivojen viritystila ja herkkyys on tasapainotilojen muutoksissa - varustettuna vauva syntyy, on sisäsyntyisiä eroja, mutta on myös havaittu, että tapa, jolla vauvan perusviritykseen kyetään hoivan välityksellä vastaamaan joko sitä tukevalla tai sitä haittaavalla tavalla, vaikuttaa muodostumassa oleviin biologisiin rakenteisiin. (Mäkelä 2002, 17). Kiintymyssuhde ei siis ole sisäsyntyinen ominaisuus, mutta sen

kehittymiselle on valmiudet, ja lapsen saama hoiva vaikuttaa siihen, millaiseksi kiintymyssuhde kehittyy. On myös kyetty tutkimuksin todentamaan, että varhaisella hoivalla ja sen laadulla on vaikutusta aivojen välittäjäaineisiin ja siten esimerkiksi stressiherkkyyteen. (Keltikangas-Järvinen 2012, 22, 26-27, 41.)

Vauva kiinnittyy aina lähimpään aikuiseen, oli tämä sitten turvallinen tai laiminlyövä. Vauva pyrkii saavuttamaan turvallisuudentunteen, ja tämän vuoksi sillä on sisäsyntyinen tarve kiintyä hoitajaansa. Vauvan ja lähimmän hoitajan välinen varhainen vuorovaikutus määrittelee pitkälti sitä, millaiseksi lapsen kiintymyssuhde muotoutuu. (Sinkkonen 2018, 39.) Pelkästään hoitajan fyysinen läsnäolo ja pysyvyys ei siis riitä, vaan hoitajan tulee olla saatavilla myös emotionaalisella tasolla, vuorovaikutuksessa (Salo 2002, 45). Tunteiden säätelykyky alkaa kehittyä jo ihmisen alkutaipaleella, ja on mahdollista ainoastaan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa (Ollikainen 2017, 34). Varhaisella vuorovaikutuksella hoitajan ja vauvan välillä on merkitystä myös sille, millä tavalla tunteiden säätelytaidot alkavat kehittyä. (Keltikangas-Järvinen 2012, 27.)

Brittiläinen psykiatri John Bowlby alkoi ensimmäisenä tutkia äidin ja lapsen varhaisen vuorovaikutuksen merkitystä lapsen myöhemmälle kehitykselle. Hän tutki esimerkiksi, miten ero lähimmästä hoitajasta vaikuttaa lapseen. (Sinkkonen 2018, 30). Bowlby tutustui etologien tutkimuksiin eläinten käyttäytymisestä ja oivalsi niiden pohjalta, että vauvan ja äidin sidettä ei selitä niinkään nälkä tai muun fysiologisen tarpeen tyydyttäminen, vaan leimautuminen - biologia ohjaa ihmislasta pysyttelemään lähellä täyskasvuista yksilöä oman selviytymisensä vuoksi, aivan kuten eläinmaailmassakin (Sinkkonen 2018, 31-32, 38). Separation, eli hoitajasta eroon joutumisen, vaikutuksiin alettiin kiinnittää yhä enemmän huomiota, ja kiintymyssuhdeteoriaa alettiin kehittää edelleen. Myös psykologi Mary Ainsworthilla on ollut merkittävä osansa kiintymyssuhdeteorian kehitykseen - hän teki laajoja empiirisiä havainnointitutkimuksia äitien ja lasten parissa, jotka tukivat Bowlbyn näkemyksiä kiintymyssuhteen merkityksestä (Sinkkonen 2018, 32-34).

Nykyisin tutkimusten valossa ajatellaan, että lapsella voi olla 2-3 vahvaa kiintymyssuhdetta, joista yksi kuitenkin on ensisijainen, eli primaari kiintymyssuhde. Varsin usein tämä primaarin kiintymyksen kohde on äiti - syitä sille, mitkä asiat vaikuttavat lapsen ensimmäisen kiintymyssuhteen valintaan ja miksi kohde useimmiten on äiti, ei ole löydetty. Useiden tekijöiden arvellaan kuitenkin olevan äidille suotuisia, kuten raskauden ja synnytyksen jälkeinen hormoni-toiminta, joka tukee äidin ja vauvan välisen suhteen kehittymistä. Vaikka lapsi valitsisi äidin primaariksi kiintymiskohteekseen, seikka ei kuitenkaan vähennä isän tai toisen hoitajan ja lapsen välisen emotionaalisen suhteen merkitystä. (Keltikangas-Järvinen 2012, 36-37.)

Bowlbyn teorian keskeisiä käsitteitä on sisäistetty työskentelymalli, joka kuvaa vuorovaikutustilanteissa syntyneiden representaatioiden ”kokoelmia”, tai käsikirjoituksia. Näiden

työskentelymallien kautta lapsi toimii ja hahmottaa suhdettaan hoitajaan ja ympäröivään todellisuuteen. Työskentelymallien olemassaolo mahdollistaa myös ennakoinnin ja oman toiminnan suunnittelemisen. (Sinkkonen 2018, 40.) Se, millainen kiintymyssuhde lapsen ja hoitajan välille muodostuu, muovaa näitä sisäistettyjä toimintamalleja ja siten lapsen toimintaa monissa eri tilanteissa. Jos lapsen kiintymyssuhde on turvallinen, hänen sisäistetyistä työskentelymalleistaan löytyy myös joustoa, mikäli olosuhteissa tapahtuu muutos. Turvattomasti kiintyneen ja vaikeissa olosuhteissa kasvaneen lapsen voidaan huomata taas pitävän todella tiukasti kiinni omista sisäisistä työskentelymalleistaan, jotka ovat hänelle selviytymisstrategioita. (Sinkkonen 2018, 41.)

5.3 Kiintymyssuhteen eri muodot

Kiintymyssuhdeteorian mukaan lapsi muodostaa varhaisessa vuorovaikutuksessa turvallisen, välttelevän, ristiriitaisen tai kaoottisen/jäsentymättömän kiintymyssuhteen hoitajaansa. Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsen tarpeisiin vastataan, lapsi kokee olevansa turvassa ja hän voi luottaa hoitajaansa. Lapsi uskaltaa ja kykenee ilmaisemaan tarpeensa. Turvallisen kiintymyssuhteen tunnusmerkkejä ovat tunteiden sanottaminen, sensitiivisyys ja vanhemman mentalisaatiokyky. Pohjimmiltaan kiintymyssuhdeteoria onkin teoria tunteidensäätelystä. (Hughes 2011, 20.)

Välttelevässä kiintymyssuhteessa lapsen lähin hoitaja ei kykene tarjoamaan ilmapiiriä, jossa erilaiset tunteet ovat sallittuja. Lapsi oppii, ettei kaikkien tunteiden, esimerkiksi surun tai kiukun näyttäminen ole suotavaa. Hän oppii tarkkailemaan vanhemman reaktioita, jotta osaisi reagoida niihin oikealla tavalla. Lapsi ei esimerkiksi stressitilassa näytä tilaansa ulospäin, eikä näin ollen saa tukea sisäisen tilansa säätelyyn (Mäkelä 2002, 31). Aivojen informaatiota käsittelevä systeemi jää heikommin kehittyneeksi kuin turvallisesti ja luottavaisesti kiintyneellä lapsella. Tämän vuoksi välttelevä kiintymyssuhde voi heijastua myös aikuisuuden läheisiin ihmissuhteisiin, omien mielialojen säätelyyn ja aggression hallintaan, sekä omaan vanhemmuuteen: omat käyttäytymismallit siirretään mahdollisesti omiin lapsiin: odotetaan lapselta kiltteyttä ja reippautta. (Sinkkonen 2018, 46, Mäkelä 2002, 31.)

Ristiriitainen eli ambivalentti kiintymyssuhde syntyy, kun hoitaja on epäjohdonmukainen, tunnereaktioissaan intensiivinen mutta ailahtelevainen. Lapsi lisää omien tunteidensa intensiteettiä saadakseen aikuisen reagoimaan. Vuorovaikutus on tunnepitoista ja pitemmän päälle suhde lapsen ja hoitajan välillä voi muodostua vihamielisriippuvaiseksi. (Sinkkonen 2018, 46-47.)

Kaoottisessa tai organisoitumattomassa kiintymyksen tai kiinnittymisen mallissa (Sinkkonen 2018, 48, Mäkelä 2002, 32-33) lapsi kasvaa ilman todellista huolenpitoa ja elää jatkuvan vihan tai pelon ilmapiirissä. Lapsi voi olla heitteillä sekä psyykkisesti että fyysisesti. Kaoottiseen kiintymyssuhteeseen liittyy myös vahvasti ylisukupolvisuuden riski - pääseekö lapsi tai nuori

käsittämään haavoittaneita tapahtumia, ja saako hän riittävästi korjaavia kokemuksia, jotta on kykenevä rakentamaan luottavaisen suhteen aikuiseen. (Mäkelä 2002, 32.)

5.4 Kiintymyssuhteen merkitys

Kiintymyssuhdemallien vaikutusta psyykkisiin häiriöihin on tutkittu paljon. Pitkittäistutkimuksissa on havaittu, että kiintymyssuhdemalli saattaa siirtyä sellaisenaan sukupolvelta toiselle. Eräässä tutkimuksessa oli tutkittu kehoihin olosuhteisiin syntyneitä tyttöjä siihen asti, kunnes heistä itsestään tuli äitejä, ja heistä ne, joilla oli itsellään organisoitumaton kiintymyssuhde, saivat myös organisoitumattomasti kiintyneitä lapsia (Sinkkonen 2018, 128-129).

Puutteet varhaisissa hoivakokemuksissa eivät kuitenkaan yksioikoisesti ennusta, että ihminen olisi väistämättä tuomittu epäonnistumaan elämässään. Lapsuus ei ole aina esimerkiksi masennuksen taustalla, vaan masennukseen tai muihin psyykkisiin ongelmiin saattaa olla lukuisia muitakin syitä ihmisen elämässä. (Keltikangas-Järvinen 2012, 27.)

Omaa kiintymyshistoriaansa tutkimalla ja käsittelemällä ihminen voi aikuisena olla omille lapsilleen turvallinen kiintymyshahmo, sekä saavuttaa turvallisen kiintymyksen omaan puolisoonsa ja ystäviinsä. Tätä aikuisiän turvallista kiintymystä kutsutaan autonomiseksi kiintymykseksi. (Hughes 2011, 74.)

5.5 Kiintymyssuhteen tukeminen

Vanhemman mentalisaatiokyvyllä, eli kiinnostuksella ja taidolla tavoittaa vauvan kokemusmaailma, on merkitystä sille, minkälainen varhainen vuorovaikutussuhde vanhemman ja vauvan välille syntyy (Kalland 2017, 133). Mentalisaatiokyky perustuu siihen, että vanhempi kykenee samanaikaisesti pitämään mielessä sekä lapsen mielen, että omansa. Mentalisaatioon liittyy myös reflektiivinen kyky vanhemmuudessa - se vaatii kykyä paitsi pohtia omaa ajattelua, myös kykyä heijastaa lapsen toimintaa ja ajattelua. Vauvan hoitaja näkee ja ymmärtää vauvan omana, itsestään erillisenä olentona, jolloin lapsen on mahdollista muodostaa turvallinen minäkuva ja kasvaa erilliseksi, omaksi persoonakseen omine vaikuttimineen, haluineen ja toiveineen (Ollikainen 2017, 36). Vanhemman ja lapsen vuorovaikutussuhteesta tekee erityisen se, että päävastuu vuorovaikutuksen onnistumisesta on vanhemmalla. Mitä pienempi lapsi tai vauva on kyseessä, sitä enemmän mentalisaatiokykyä vanhemmalta vaaditaan - vanhempi toimii vauvan tulkkina, sanoittaa, pohtii ja pätkäilee, mitä vauvan päässä saattaisi liikkua (Kalland 2017, 133).

Vanhemman mentalisaatiokykyä on mahdollista tukea ja herätellä jo raskausaikana. Mikäli vanhempi kykenee jo raskausaikana kiinnittymään odottamaansa lapseen, se valmistaa häntä lapsen syntymään ja tukee hyvän varhaisen vuorovaikutuksen ja kiintymyssuhteen kehittymistä lapsen ja vanhemman välille. Raskaana olevan naisen kanssa työskentelevä ammattilainen voi ikään kuin luoda äidin mieleen tilaa vauvalle - erilaiset mielikuvat kohtuvauvasta ja

positiivisesti utelias pohdinta vauvan ominaisuuksista ja äidille heräävistä tunteista tukevat ja vahvistavat vanhemman reflektiivistä kykyä. (Kalland 2014, 35, 37.) Suomessa vanhempia tuetaan ymmärtämään ja mentalisoimaan lastaan ja tämän tarpeita jakamalla tietoa varhaisen vuorovaikutuksen merkityksestä. Esimerkiksi neuvoloiden ja erilaisten kolmannen sektorin toimijoiden kuten Mannerheimin lastensuojeluliiton (2019) ja Väestöliiton (2019) nettisivut tarjoavat psykoedukaatiota, kaikkien saatavilla olevaa laajaa tietoa vauvan ja lapsen kehityksestä.

Neuvoloiden ja päiväkodin henkilökunnan on mahdollista tukea vanhempien mentalisaatiokykyä myös yksilöllisesti. Erilaiset vanhempi-lapsi -ryhmät sekä vuorovaikutusleikkeihin rohkaiseminen ja vauvan näkökulman pohtiminen yhdessä vanhemman kanssa ovat hyväksi havaittuja keinoja vanhemman mentalisaatiokyvyn herättelemiseksi. (Kalland 2014, 65-66.) On havaittu, että kaikkein tehokkainta mentalisaatiokyvyn tukeminen on arjen työssä perheiden kanssa, niissä hetkissä, kun työntekijä tavoittaa jonkin hetken, jossa vanhemman mentalisaatiokyvyn vahvistaminen on mahdollista pienellä interventiolla (Pajulo & Pyykkönen 2014, 143). Kolmannen sektorin vauvaperhetyötä tekevät toimijat ovatkin tärkeässä roolissa mentalisaatiokyvyn, varhaisen vuorovaikutuksen ja sitä kautta turvallisen kiintymyssuhteen synnyn tukemisessa kohdatessaan omissa työmuodoissaan erilaisia vauvaperheitä.

6 Arvioinnin ja arviointitutkimuksen teoreettista perustelua

Kun tutustuu arviointiin ja arviointitutkimukseen liittyvään kirjallisuuteen, ei voi olla hyvin pian törmäämättä keskusteluun siitä, mitä arviointi ja arviointitutkimus, tai evaluaatio oikeastaan on, keitä sen tuottama tieto palvelee ja mikä on arviointitutkimuksen suhde tieteen (Mäntysaari 1999, 9-10). Myös arvioinnin ja arviointitutkimuksen käsitteiden välinen rajanveto on häilyvä, niin määritelmässä kuin käytännössäkin (Rajavaara 1999, 38). Rajavaaran mukaan monet suomalaiset aiheesta kirjoittaneet eivät ole tehneet eroa näiden käsitteiden välille (em. 38.). Voi olla, että määrittelyn vaikeus ja epämääräisyys johtuu arvioinnin käytännölläheisyydestä ja moninaisia toimintaympäristöistä, joissa sitä toteutetaan (Sutela 2005, 63).

6.1 Tavoitteet määrittelevät arvioinnin näkökulman

Voidaan tehdä joitain jaotteluja, joissa arviointi määritellään sen perusteella, mitä sillä tavoitellaan ja ovatko tavoitteisiin pyrkimiseksi käytetyt menetelmät tieteellisiä vai eivät. Arviointi voidaan jaotella esimerkiksi tilivelvollisuusarviointiin, kehittämisarviointiin ja tiedontuotantoarviointiin, joista viimeinen on lähimpänä tieteellistä arviointitutkimusta - toisaalta kehittämis- ja tilivelvollisuusarviointia toteutetaan myös tieteellisin tavoittein esimerkiksi taloustieteen ja työelämän tutkimuksen piirissä. (Chelimsky 1997 Rajavaaran 1999, 37-38 ja Lindqvistin 1999, 110-111 mukaan.)

Seuraavassa kuviossa esitetään kolmen edellä mainitun näkökulman avulla tarkemmin, miten eri ulottuvuudet näkyvät kussakin arviointinäkökulmassa.

<i>Ulottuvuus</i>	TILIVELVOLLISUUS	TIEDONTUOTANTO	KEHITTÄMINEN
<i>tarkoitus</i>	tulosten, kustannusten, tehokkuuden mitaus	ymmärtää enemmän ohjelmista ym., kehittää uusia metodeja tai kritisoida vanhoja	vahvistaa instituutioita, kehittää uusia kykyjä, vahvuuksia
<i>Tarve hyödyntää</i>	ei	ei	on
<i>Tyypillinen käyttö</i>	Poliittinen, debatti, laajennus	Laajennus, poliittinen, koulutus	Yhteisö käyttää osana
<i>Arvioijan ja asiakkaan suhde</i>	etäinen	etäinen tai läheinen riippuen asetelmasta	läheinen, ”critical friend”, tiimin osa
<i>Riippumattomuus</i>	välttämätön	kriittinen kysymys	vähän tarvetta
<i>Asianajo, asian edistäminen</i>	ei hyväksyttävä	ei hyväksyttävä, nykyään keskustelun alainen	usein väistämätön, voidaan lisätä ulkopuolisuudella
<i>Asiakkaiden hyväksyntä</i>	usein vaikeaa, neuvottelut helpottavat	asiakkaat ”hyllyttävät” epämiellyttävät tulokset	helppo, ei uhkaa
<i>Objektiivisuus</i>	Korkea	Korkea, jos ei asianajoa	Epävarma
<i>Asema julkisessa debatissa</i>	Voi olla vahva	Voi olla vahva, jos vaikutuskanavia	Epävarma

Kuvio 1. Kolme arviointinäkökulmaa sekä yhdeksän ulottuvuutta, joiden kautta tarkastella näkökulmien eroavaisuuksia Chelimksya (1997, 21 Linqvistin 1997, 111 mukaan) mukailten.

Arviointitutkimuksen tuottama tieto on tiiviisti kytköksissä käytäntöön, ja on jopa sanottu, että arvioinnin arvon ja merkityksen määrittelee se, voiko sen tuottamaa tietoa hyödyntää vai ei. Perinteisesti esimerkiksi yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa tämänkaltainen

lähestymistapa tiedon käyttökelpoisuuteen on ollut vierasta, sillä se sivuuttaa tiedon itseisarvon. (Mäntysaari 1999, 10 Sutela 2005, 70.) Tiivis yhteys käytäntöön erottaa siis arvioinnin ja arviointitutkimuksen yhteiskuntatieteellisestä perustutkimuksesta - sitä tehdään ennen kaikkea päätöksenteon ja kehittämistyön tueksi (Rajavaara 1999, 36.) Yhdysvaltalainen arviointitutkimuksen uranuurtaja Michael Patton (1997, Rajavaaran 1999, 37 mukaan) määrittelee arvioinnin seuraavasti: se on systemaattista tiedonkeruuta, jonka tavoite on tehdä arvioita, parantaa toimenpideohjelmien vaikuttavuutta tai vaikuttaa tulevien ohjelmien suunnittelua koskeviin päätöksiin.

Tässä opinnäytetyössä en lähde pohtimaan arvioinnin ja arviointitutkimuksen rajaa ja eronte-koa kovin syvällisesti, mutta tiedostan aiheesta käydyn keskustelun ja pidän teeman mieles-säni läpi oman arviointiprosessini.

Arvioinnin vaatimukset ovat parin viime vuosikymmenen aikana kasvaneet ja tulleet osaksi niin julkista, yksityistä kuin kolmatta sektoriäkin. Arviointi alkoi hivuttautua osaksi suoma-laista julkista toimintaa toden teolla 1990-luvulla, ja siihen on kolme syytä: luvussa 4 tarkem-min avaamani uusi julkisjohtamisen konsepti (new public management), jossa tulosjohtamisen vaateiden vanavedessä erilaiset arviointikäytännöt tulivat osaksi kuntien ja valtion virastojen toimintaa. Toinen syy on 1990-alun lama, jonka mainingeissa hyvinvointivaltion julkisen toi-minnan ja julkisten varojen käyttäjien tilintekovastuu kasvoi huomattavasti. Kolmas tekijä ar-viointivaatimusten lisääntymisessä on Suomen liittyminen Euroopan unioniin. EU:n rakennera-hasto-ohjelmien toimenpiteisiin liittyi vaatimus toiminnan arvioinnista. (Virtanen 2007, 26-27.)

Myös kriittisiä äänensävyjä on liittynyt jatkuvaan arvioinnin ja tilintekovelvollisuuden vaati-mukseen. Toisaalta arvioinnin lisääntymisellä on todettu olevan kiistatta positiivisia vaikutuk-sia. (esim. Virtanen 2007, 12.) Kun puhutaan julkisen sektorin ja julkisella rahalla toteuttavien hankkeiden toimivuudesta, arviointi on veronmaksajan näkökulmasta hyvä asia - parhaimmil-laan se tuo päätöksentekoon läpinäkyvyyttä ja avoimuutta (Virtanen 2007, 16). Sosiaalipalve-lujärjestelmän piirissä arviointia pidetään myös yhteiskuntaeettisenä toimintana: arvioinnin tulisi osoittaa, mitä sosiaalialan toimintaa määrittelevän lainsäädännön puitteissa saadaan ai-kaiseksi (Korhonen ym. 2007, 35).

Sosiaalialalla arviointia on kehitetty viime vuosina voimakkaasti, ja esimerkiksi sosiaalityön vaikuttavuuden arviointiin on pyritty kehittämään erilaisia mittareita (Paasio 2016). Sosiaali-palveluiden vaikuttavuuden osoittaminen on kuitenkin haastavampaa kuin terveyspalveluiden, sillä ihmisen kokemus omasta hyvinvoinnistaan on varsin subjektiivinen, ja sama pätee mie-lenterveyden, osallisuuden tai syrjäytymisen vähenemisen osoittamiseen. Terveyspalveluissa vaikuttavuutta on jossain määrin helpompi tarkastella esimerkiksi sen perusteella, miten lonkkaleikkaus on vaikuttanut yksilön elämänlaatuun. Järjestökentällä arviointia tehdään

paitsi sisäisen kehittämistyön vuoksi, myös ulkoisten tahojen vaatimusten takia; toiminnan rahoittajille tulee kyetä osoittamaan, onko tavoitteisiin päästy. Kolmannen sektorin toimijoille on tyypillistä, että rahoitus tulee monesta eri lähteestä, ja näin on myös Silmu-toiminnan kohdalla.

6.2 Arviointitutkimus käytännössä

Arviointitutkimukseen sisältyvät arvottavat johtopäätökset. Koska arvioinnin tulosten perusteella pyritään tekemään johtopäätöksiä arvioitavan, tässä tapauksessa toiminnan, hyvyydestä, huonoudesta, onnistuneisuudesta tai hyödyllisyydestä, se on normatiivista ja arvottavaa tutkimusta. Arviointia lähdetään toteuttamaan tiettyjen arviointikriteereiden puitteissa - arviointikriteerejä voivat olla esimerkiksi toiminnan kustannukset suhteessa hyötyihin tai toiminnalle asetetut tavoitteet. (Sutela 2005, 76-77.)

Arvioinnin ajoittumisella on suuri merkitys siinä, miten arviointi käytännössä toteutetaan. Koska käsillä olevan arvioinnin tarkoitus on tarkastella, mitä mahdollisia vaikutuksia Silmun verkostotyöllä on ollut, arviointi on jälkikäteisarviointi - arvioidaan toimintaa sen toteutuksen jälkeen. Arviointi on mahdollista jakaa käsitteellisesti kahteen eri päätyyppiin: formatiiviseen ja summatiiviseen arviointiin. Formatiivinen arviointi on ennen kaikkea kehitykseen pyrkivää arviointia - arviointia toteutetaan toiminnan käynnistämisen ja toteutuksen aikana. Formatiivisen arvioinnin avulla paikannetaan kehityskohteita ja esitetään niihin kehittämissuosituksia. Summatiivisen arvioinnin tehtävä taas on ensisijaisesti tilintekovastuullinen, sillä sen tavoitteena on tuottaa toiminnan jo päätyttyä tietoa siitä, miten toiminta on onnistunut saavuttamaan sille asetetut tavoitteet. (Virtanen 2007, 93.) Tämä arviointitutkimus on siis ensisijaisesti summatiivinen, sillä tarkoitus on arvioida jo toteutunutta toimintaa. Toisaalta tulosten avulla on mahdollista myös kehittää Silmussa tehtävää verkostotyötä jatkossa.

7 Opinnäytetyön toteutus

Tutkimuksen toteutus ja tutkimusprosessi harvoin kulkee ennalta määriteltyä polkua vaiheesta seuraavaan, ikään kuin valmiin kaavan mukaisesti, ja niin ei ollut omankaan työni kohdalla (Vilkkä 2015, 37). Välillä prosessi tuntui siltä, että astuin yhden askelen eteenpäin astuakseni heti seuraavaksi kaksi taaksepäin. Aineistonkeruumenetelmä oli yksi näistä muuttuvista ja mutkistavista tekijöistä, sillä alun perin olin suunnitellut kerääväni aineistoa sekä kyselytutkimuksen että fokusryhmähaastattelun avulla. Lopulta keräsin aineistoni ainoastaan kyselytutkimuksena. Tiedonkeruu toteutettiin kyselyllä (liite 5), joka lähetettiin ammattilaisverkostolle. Kysely toteutettiin Loisto settlementissä käytössä olevalla ZEF-arviointityökalulla.

7.1 Kyselylomakkeen laadinta

Kysymykset laadittiin niin, että vastauksista on mahdollista saada tietoa Silmun ammattilaisverkostoihin kohdistuneen vaikuttamistyön tuloksista. Yksiselitteisen ja perustellun

kyselylomakkeen laatiminen on tärkeä vaihe aineistonkeruun onnistumiseksi (Valli 2018, 261). On tärkeää punnita tarkkaan jokainen kysymys ja arvioida, onko tämä se, mitä halutaan mitata (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2011, 22).

Laadin kyselylomakkeen tiiviissä yhteistyössä Silmun kehittämistyötä tekevien työntekijöiden kanssa, joilla on paljon kokemusta kyselyiden toteuttamisesta. Näin ollen kysymykset muotoutuivat dialogissa, ja tarkasti pohtien, mikä on tarkoituksenmukaista juuri tätä kohderyhmää lähestyttäessä. Kohderyhmän tuntemus on eduksi kysymyslomaketta laadittaessa (Vilka 2015, 70). Silmun työntekijöillä on vahva kokemuksen mukanaan tuoma tuntemus kohdejoukosta, eli sosiaali- ja terveysalan ammattilaisista, joten en suorittanut lomakkeelle suositeltua kohdejoukkotestausta, vaan testasimme lomakkeen toimivuutta Silmussa (Valli 2018, 262). Tähtinen, Laakkonen ja Broberg (2011, 24-25) mainitsevat hyvän kyselylomakkeen kriteereiksi seuraavat asiat: siisti ja selkeä ulkoasu, kysymysten ymmärrettävyys ja yksiselitteisyys, kysymysten neutraalius ja validius ja vastausten jatkotyöskentelyn vaivattomuus. Kysely ei myöskään saa olla liian työläs, ja saatekirjeen tulisi olla mahdollisimman selkeä ja motivoiva (em. 24.) Vilka (2015, 70) mainitsee myös, että vastaajan näkökulmasta kyselyssä olisi hyvä olla jonkinlainen ”juoni” - toisin sanoen rakenteen tulisi esimerkiksi teemoiteltu ja selkeä, jolloin se motivoi vastaajaa jatkamaan. Päädyinkin jakamaan kysymykset neljän otsikon alle: Silmuun tutustuminen, Nuori vanhemmuus, Ammattilaiset, sekä Loppukysymykset. Ajatuksena oli, että myös analysointivaihetta voisi helpottaa kysymysten teemoittelu ja ryhmittely jo etukäteen.

Kyselylomake koostui monivalintakysymyksistä, asteikollisista kysymyksistä sekä avoimista kysymyksistä. Taustatietokysymyksiä oli vain yksi: halusimme erottaa joukosta sosiaali- ja terveysalan opiskelijat jo työssä olevista ammattilaisista. Prosessin aikana pohdittiin myös sitä, olisiko tarpeen kysyä vastaajilta heidän koulutustaustaansa. Sosiaali- tai terveysalan ammattilaisilla voi olla hyvin erilaisia toimintaympäristöjä, asiakaskontakteja ja -kohtaamisia nuorten vanhempien kanssa. Koska olimme saaneet jo joitain vastauksia kolmannen sektorin toimijoilta alkuperäiseen kyselyyn, emme lähteneet enää lisäämään taustakysymyksiä kyselyyn.

Kyselylomake koostuu neljästä osa-alueesta, joista kolme on suunnattu kaikille vastaajille ja kaikki neljä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille. Ammattilaisille suunnattu osio jakautuu siten, että kysymys Oletko kohdannut Silmun toimintaan tutustumisen jälkeen nuoria vanhempia? johtaa vastauksesta riippuen jatkokysymyksiin, jos ammattilainen oli kohdannut nuoria vanhempia, tai suoraan loppukysymyksiin, jos ammattilainen ei ollut kohdannut nuoria vanhempia.

Ensimmäinen kysymysosio kartoittaa vastaajien taustaa, eli onko kyseessä sosiaali- ja terveysalan ammattilainen vai opiskelija, sekä sitä, missä yhteydessä vastaaja on kohdannut Silmun - onko hän käynyt paikan päällä vai ollut kuuntelemassa esimerkiksi luentoa jossain toisaalla. Toisessa osiossa keskitytään nuoren vanhemmuuden tematiikkaan. Kysymyksissä kartoitetaan

sitä, minkä verran vastaajilla on tietoa nuoreen vanhemmuuteen liittyvistä haasteista ja ko-kevatko he Silmun tapaamisen antaneen heille jotain uutta suhteessa nuoreen vanhemmuuteen, isyyden merkitykseen ja nuorten äitien ja isien kohtaamiseen.

Toisen osion jälkeen tulee ammattilaisille kohdennettu kysymys, jossa kartoitetaan, onko ammattilainen kohdannut nuoria vanhempia sen jälkeen, kun on kuullut Silmun työntekijöiden esityksen. Jos ammattilainen oli kohdannut nuoria vanhempia, hän siirtyy jatkokysymyksiin, joissa kysytään Silmuun ohjaamisesta sekä siitä, onko ammattilaisilla tietoa, onko asiakas/asiakkaat ohjautuneet Silmuun. Viimeinen osio koostuu loppukysymyksistä, joista suurin osa on avoimia kysymyksiä. Niillä kartoitettiin opiskelijoiden ja ammattilaisten näkemystä Silmun roolista osana palvelujärjestelmää, heidän ajatuksiaan siitä, mitä Silmu voi tarjota heidän nuorille asiakkailleen sekä onko heille selkeää, mitä reittejä pitkin nuori asiakas voidaan ohjata Silmuun.

Laadin kohderyhmälle kaksi saatekirjettä (liite 4), joista toinen oli osoitettu esihenkilöille. Siinä esittelin asiani, ja pyysin esihenkilöitä välittämään kyselyä eteenpäin alaisilleen, jotka olivat olleet kuulemassa Silmun toiminnasta jossakin yhteydessä. Tämä aiheutti aineistonkeruuseen ylimääräisen jännitysmomentin, sillä kysely välitettiin eteenpäin ikään kuin toisen käden kautta. En voinut olla varma, miten aktiivisesti esihenkilöt olivat valmiita välittämään kyselyni työntekijöille.

7.2 Aineistonkeruu

Kyselytutkimukseni perusjoukon koko oli epävarma - Silmun työntekijät ovat tavoittaneet erilaisissa tilaisuuksissa tai tapaamisissa arviolta 300 sosiaali- ja terveystalouden ammattilaista vuosien 2018-2019 aikana. Joukkoon sisältyy kolmannen ja julkisen sektorin sosiaali- ja terveystalouden ammattilaisia kuten neuvoloitten terveydenhoitajia, kuten perheohjaajia, sosiaaliohjaajia ja lapsiperheiden kotipalvelun työntekijöitä. Määrää on vaikea arvioida tarkasti, sillä esimerkiksi isoon neuvolakongressiin osallistunut neuvolan työntekijä on voinut olla kuulemassa sekä isolle joukolle kohdennetun luennon, että kohdata Silmun työntekijän esimerkiksi työntekijän vieraillessa neuvolassa puhumassa pienemmälle porukalle.

Verkoston yhteystiedot sain Silmusta, ja tavoitteena oli saada noin 50 vastausta kyselyyn, jolloin otos olisi ollut noin 16,6 prosenttia. Kun halutaan tehdä perusjoukosta tilastollisia yleistyksiä, on aina parempi, mitä suurempi otos on (Valli 2010, 114). Olin kuitenkin varautunut siihen, että vastauksia tulisi vähemmän, ja totesimme Silmussa pienemmänkin otoksen riittävän tämän arviointitutkimuksen tarpeisiin. Otantamenetelmää ei siis tässä tutkimuksessa ollut tarpeen käyttää, sillä perusjoukon koko oli epävarma, ja kyselyllä haluttiin tavoittaa mahdollisimman suuri ryhmä perusjoukkoon kuuluvia henkilöitä (Vilka 2015, 65).

Heti aineistonkeruun alkuvaiheilla kohtasin haasteita, kun kävi ilmi, että tarvitsen tutkimuslupa voidakseni toteuttaa kyselyn kaupunkien palveluksessa oleville ammattilaisille. Olin siis tässä vaiheessa jo ehtinyt lähettää kyselylomakkeen kohderyhmään kuuluvien henkilöiden esimiehille tai yhteyshenkilölle niin julkisella kuin kolmannella sektorilla oleville verkostoille. Suurin osa kohderyhmästä työskenteli pääkaupunkiseudun kuntien palveluksessa, joten tutkimuslupahakemusprosessi venähdetti aineistonkeruun paljon pidemmälle kevääseen kuin olin alun perin ajatellut. Lopulta sain tutkimusluvan (liitteet 1-3) Espoon, Helsingin ja Vantaan kaupungeilta. Hakemusvaiheessa olin määritellyt lupia myöntäville tahoille, keihin ammattilaisiin kyselyni kohdistuu. Vantaan kaupungin päätös rajasi kyselyn ulkopuolelle terveydenhuollon henkilöstön, mikä sekä oli hienoinen takaisku, sillä päätöksen myötä kyselyn ulkopuolelle rajautui reilu kolmekymmentä Silmun tavoittamia ammattilaisia. Vantaan kaupunki perusteli terveydenhuollon henkilökunnan rajaamista sillä, että uuden Apotti -asiakastietojärjestelmän käyttöönotto kuormittaa henkilöstöä tällä hetkellä paljon. Pääsin aloittamaan kyselyn toimittamisen eteenpäin asteittain eri kuntien työntekijöille toukokuun puolivälin paikkeilla.

Vastausten saaminen kyselyyn osoittautui haasteelliseksi. Kyselyyn vastanneita oli kaiken kaikkiaan 23, joista 19 sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia ja 4 opiskelijoita. Osasyynä vähäiseen vastausmäärään lienee se, että esimerkiksi Helsingin kaupungin kohderyhmään kuuluville kymmenille työntekijöille saatekirjeeni ja linkki kyselyyn välitettiin välikäsiä kautta - minä lähetin yhdelle henkilölle pyynnön välittää tiedon esimerkiksi neuvolan esimiehille, joiden pyydettiin välittävän kyselyn eteenpäin työntekijöilleen. Voi hyvin olla, että kysely ei ole tavoittanut kaikkia kohderyhmään kuuluvia. Jatkoisin vastausaikaa sekä lähetin muutaman muistutusviestin esihenkilöille, joissa pyysin heitä muistuttamaan henkilöstöään kyselyyn vastaamisesta.

Myös henkilöstön vaihtuvuus saattoi vaikuttaa kyselyn vastausmääriin, sillä viime vuonna Silmun esityksen kuullut saattaa olla tänä vuonna jo töissä aivan muualla. Välikäsiä kautta eteneminen oli kuitenkin ainut tapa yrittää tavoittaa kohderyhmää, sillä meillä oli ainoastaan yksittäisten esimiesten tai yhteyshenkilöiden yhteystietoja, ei laajempia sähköpostilistoja henkilöistä, jotka ovat osallistuneet Silmun työntekijöiden luennoille tai tapaamisiin. Tutkimuksen toteuttaminen julkisen sektorin kohderyhmälle aiheutti myös erään kunnan kohdalla varsin tiukoissa rajoissa pysymistä, kun esimerkiksi saatekirjettä muokattiin heidän toivomaansa muotoon. Voi olla, että jos saatekirjeen kirjoittaminen olisi ollut täysin omissa käsissäni, olisin voinut tehdä siitä houkuttelevamman ja vetoavamman työntekijöille.

Pohdimme Silmun esimiehen kanssa myös sen merkitystä, että lähetin kyselyn opiskelijan roolissa. Olisiko kysely ollut houkuttelevampi, jos sen olisi lähettänyt jompikumpi niistä Silmun kahdesta työntekijästä, jotka olivat käyneet tapaamassa kohderyhmänä olleita ammattilaisia ja opiskelijoita? Näin kyselyn tekijällä olisi ollut kohderyhmän silmissä ikään kuin kasvot ja

tietylainen tuttuus ja vetoavuus. Voi siis olla, että vastauksia olisi tullut enemmän, jos prosessi olisi ollut kevyempi ja kyselyn lähettäjinä Silmun omat työntekijät.

7.3 Aineiston analysointi

Koska kyseessä on arviointitutkimus, tehtävänäni on tarkastella sitä, onko jonkin toiminnan tavoite toteutunut. Tämän kyselyn tuottamalla arviointitiedolla pyritään vastaamaan siihen kysymykseen, onko toiminnalla ollut vaikutusta tai seurauksia niille, jotka toimintaan osallistuivat (Sutela 2005, 74). Niinpä analyysivaiheessa lähestyin aineistoani lukien ja tulkiten sitä nimenomaan siitä näkökulmasta, onko Silmun asettama tavoite toiminnalleen, vaikuttaa ammattilaisverkostoihin jalkauttamalla tietoa nuoresta vanhemmuudesta ja isän merkityksestä eri tilaisuuksissa ja tapaamisissa, toteutunut. Teen tuloksia näkyväksi esittämällä niitä numeraalisesti, sekä aineistolähtöisen sisällönanalyysin perusteella avoimia vastauksia tulkitsemalla.

Aloitin aineistoon tutustumisen jo kyselyn ollessa vielä käynnissä, jotta sain alustavaa kuvaa aineiston laadusta. Ammatillaiset olivat odotusten mukaan käyttäneet aikaa myös avointen kysymysten täyttämiseen, mikä tuotti todella kohtuullisesti tietoa heidän ajatuksistaan ja kokemuksistaan Silmun työskentelystä. Avointen kysymysten etu on se, että vastausten joukosta voi nousta ideoita, joilla on arvoa tutkimukselle, ja niitä voi analysoida myös laadullisin menetelmin. Yleinen avointen kysymysvastausten laadullinen analyysitapa on teemoittelu, ja niin toimin myös käsillä olevan aineiston kanssa. (Valli 2010, 126). Koska vastaajien määrä jäi niin pieneksi, päätin keskittyä avoimiin vastauksiin erityisellä mielenkiinnolla. Laadullisesta aineistosta ei ole tarkoituskaan tehdä yleistyksiä, joten siinä mielessä tämän kaltainen lähestymistapa pieneen aineistooni on asianmukainen ja tarkoitusta palveleva.

Tutustuttuani aineistoon perusteellisesti tartuin kynään ja paperiin, ja aloin vetää yhteen vastauksia teemoitellen niitä omille paperilapuilleen, erityisesti keskittyen avoimiin vastauksiin. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä oleellista on kerätyn tiedon pelkistäminen ja tiivistäminen (Vilkka 2015, 105), ja lähdin liikkeelle kyselylomakkeen valmiista ryhmittelyistä, joita olivat Silmuun tutustuminen, Nuori vanhemmuus, Ammatillaiset ja Loppukysymykset. Kirjoitin näiden otsikoiden alle ylös avainsanoja, joita aineistosta nousi, tarkoituksena katsoa, nousisiko aineistosta joitain teemoja tai kategorioita, jotka vaatisivat erityishuomiota ja joiden myötä päästäisiin työlle asetettujen tavoitteiden kannalta olennaisen äärelle.

Läpileikkaus ja yhdistely alkuperäisten kysymysryhmien teemoista muodosti kolme kategoriaa: nuoren vanhemmuuden, isyyden ja Silmun tunnettuuden ja roolin. Nämä teemat olivat sellaisia, jotka nousivat aineistosta esiin. Seuraavassa kuviossa esitän analyysini vaiheita lähtötilanteesta, jossa luin aineistoa alkuperäisten kysymysryhmien kautta, ja miten pikkuhiljaa pyrin luokittelemalla ja teemoittelemalla etenemään ja kysymään aineistolta kysymyksiä eri

näkökulmista. Analyysia ohjasi läpi prosessin kysymys: Onko Silmu vaikuttanut ammattilaisverkostoihin?

Lähtötilanne

Silmuun tutustuminen	Nuori vanhemmuus	Ammattilaiset	Loppukysymykset
----------------------	------------------	---------------	-----------------

Mitä ammattilaiset sanoivat?

Mitä nousi esiin?

Nuori vanhemmuus -Erytisyys -Tuen tarve	Isyys -Saivatko ammattilaiset uutta tietoa?	Silmu - osana palvelujärjestelmää - Merkitys, rooli?
---	--	---

Kategoriat

Nuoreen vanhemmuuteen liittyvien haasteiden ymmärtäminen	Nuoren isyyden erityishaasteet	Silmun rooli, tunnettuus ja tavoitettavuus ammattilaisverkostojen näkökulmasta
--	--------------------------------	--

Onko Silmu vaikuttanut?

Kuvio 2. Analyysin vaiheet.

7.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Virtanen (2007, 24-25) painottaa arvioinnin tekijän vastuuta ja vallankäyttäjän asemaa, jolloin arviointi on eettistä työtä - on tärkeää, että arviointi tehdään läpinäkyvästi ja hyvän tutkimustavan mukaisesti. Tämän opinnäytetyön tekemisessä on noudatettu hyvää tutkimustapaa, asianmukaiset tutkimusluvut on haettu ja saatu ja koko prosessi on toteutettu avoimesti. Prosessiin tulee liittyä myös toteutetun arvioinnin laadun arviointi (Virtanen 2007, 209), ja sitä voi lähestyä eri toimijoiden näkökulmasta - arvioinnin toteuttajan, eli minun, intressi laadukkaan arvioinnin toteuttamiseen on oma ammatillinen uskottavuus ja osaamisen

osoittaminen. Toisaalta arvioinnin tilaajan, eli tässä tapauksessa Silmu-toiminnan, näkökulmasta arviointitiedon hyödynnettävyys ja tilaajan ohjeiden noudattaminen ovat keskeisiä laatu-kriteereitä. (Virtanen 2007, 219.) Laatu-kriteereitä arvioinnille voivat olla myös puolueettomat johtopäätökset ja kehittämissuosituksen hyödyllisyys (Virtanen 2009, 215).

Työtäni ohjaa ennen kaikkea tekninen tiedonintressi sekä tiivis kytkös käytäntöön ja työelämään. On selvää, että tuottamaani tietoa tullaan käyttämään hyödyksi, ja on toivottavaa, että se olisi käyttökelpoista työelämäkumppanin näkökulmasta. Pysin kuitenkin suhtautumaan esimerkiksi tiedonhankintaan ja aineiston perusteella tehtäviin päätelmiin tieteellistä tutkimusta ohjaavan tutkimusetiikan vaatimalla vakavuudella ja objektiivisuudella. On tärkeää pitää mielessä kysymykset, miksi ja mihin tarkoitukseen arviointia halutaan tehtävän, ja mitä siltä odotetaan? (Hakalisto 2005, 121.) Myös Sutela nostaa esiin arvioinnin eri osapuolten intressit. Osapuolilla voi olla odotuksia arviointitiedosta ammennettaville tuloksille, mikä voi asettaa haasteita ja paineita arvioinnin tekijälle. (Sutela 2005, 70.)

Kysely toteutettiin julkiselle sektorille vasta, kun asianmukaiset tutkimusluvut oli saatu kaupunkien hallintoelimestä. Koska vastauksia kyselyyn tuli verrattain vähän (N=23), tuloksia voidaan pitää suuntaa antavina - kovin mittavia yleistyksiä ei tällä määrällä voi tehdä. Jos perusjoukon koko on 300, otannan koko jää reilusti alle 20 prosentin, ollen 7,6 %. Pieni otos on tuotu esiin läpi prosessin sekä analyysin, tulosten esittelyn että johtopäätösten yhteydessä. Kyselylomakkeen tein tutkimuskirjallisuuteen perehdyttyäni, ja pyrin olemaan johdattelematta vastaajia suuntaan tai toiseen. Kiinnitin lomakkeen laatimisessa huomiota siihen, että kysymykset olisivat mahdollisimman selkeitä ja informatiivisia vastaajille.

Tutkimuksen aineistonkeruuseen liittyi joitain eettisiä kysymyksiä - koska kyselylomakkeeseen vastataan verkossa, on periaatteessa mahdollista jäljittää vastaaja tietokoneeseen, jolla kysely on tehty, IP-osoitteen avulla (Vilka 2015, 95). Kyselylomakkeen alussa sekä saatekirjeessä kuitenkin todetaan, että vastaukset käsitellään anonymisti. Vastauksista ei voi tunnistaa yksittäisiä vastaajia. Lisäksi anonymiteetin säilymiseen vaikutti se, että kysely toteutettiin välikäsiä kautta - minulla ei ollut käytössäni esimerkiksi mittavia sähköpostilistoja, joissa olisi kymmenien ihmisten työsähköpostiosoitteita, vaan kysely välitettiin eteenpäin pääosin esimiesten kautta.

8 Tulokset

Tässä luvussa esittelen työni tuloksia aloittaen numeraalisella kuvauksella vastaajista. Kuvaan ensimmäisessä alaluvussa myös vastaajien näkemyksiä siitä, miten hyvin he tuntevat nuoreen vanhemmuuteen liittyvä erityispiirteet ja haasteet. Seuraavaksi syvennän tarkastelua analyysivaiheessa teemoittelun kautta rakentuneiden otsikoiden kautta, ja kuvaan kolmea kategoriaa: nuorta vanhemmuutta, isyyttä ja Silmun tunnettuutta ja tavoitettavuutta sekä

numeraalisesti että avoimia vastauksia analysoiden. Luvun päätteeksi esitän joitain johtopäätöksiä suhteessa työni alkuperäisiin tavoitteisiin.

8.1 Vastaajat

Sain kyselyyn siis yhteensä 23 vastausta (N=23), joista 19 ilmoitti olevansa sosiaali- ja terveystieteiden alan ammattilaisia ja 4 alan opiskelijoita. Vastaajista vähän yli puolet (60%) ei ollut käynyt Silmun tiloissa, vaan oli kuullut Silmun työntekijöiden puheenvuoron liittyen nuoreen vanhemmuuteen ja Silmun työhön sen tukemiseksi esimerkiksi omalla työpaikallaan, oman alansa kongressissa, verkostotapaamisissa tai oppilaitoksessaan. Koska vastaajien määrä oli vähäinen ja opiskelijoita otoksessa vain neljä, en pitänyt aiheellisenä verrata kahden vastaajaryhmän vastauksia, vaan käsittelin koko joukkoa yhtenäisenä ryhmänä.

Vastauksena kysymykseen ovatko nuoren vanhemmuuden haasteet sinulle tuttuja, vastaajat kokivat olevansa varsin hyvin perillä nuoren vanhemmuuden erityisyydestä. Keskiarvo vastausasteikolla 1 (=Ei laisinkaan tuttuja) - 5 (= Kyllä, erittäin tuttuja) oli 3,96 keskihajonnan ollessa 0,84, eli vaihtelua oli varsin vähän. Vastaukset sijoittuvat Likertin asteikolla seuraavasti:

Kuvio 3. Ovatko nuoren vanhemmuuden haasteet sinulle tuttuja? Vastausten jakaantuminen Likertin asteikolle.

Kysymyslomake oli tehty siten, että mikäli ammattilainen oli kohdannut Silmun tapaamisen tai luennon jälkeen nuoria vanhempia työssään, he ohjautuivat vastaamaan pariin jatkokysymykseen aiheesta. Nuoria vanhempia oli kohdannut Silmun tapaamisen jälkeen ainoastaan neljä ammattilaista. Mitään kovin mittavia yleistyksiä ei tästäkään joukosta siis voi tehdä. Näistä neljästä kolme oli ohjannut kohtaamansa vanhemmat Silmuun, ja yksi vastanneista tiesi asiakkaansa myös hakeutuneen Silmuun. Kahdella vastaajalla ei ollut tietoa siitä, oliko asiakas hakeutunut Silmuun vai ei.

8.2 Nuoreen vanhemmuuteen liittyvien haasteiden ymmärtäminen

Vastaajista suurin osa, 67 %, koki saaneensa uutta tietoa nuoresta vanhemmuudesta Silmun luennon tai tapaamisen myötä. Kysymyksessä oli pyydetty vastaajia myös kirjoittamaan, mitä uutta luento tai tapaaminen oli heille antanut nuoren vanhemmuuden teemaan liittyen. Uutta vastaajille oli ollut esimerkiksi nuoren vanhemman mahdolliset ulkopuolisuuden kokemukset palvelujärjestelmässä, auttavien tahojen asenteellisuus nuoria vanhempia kohtaan, nuoren

vanhemman erityisen tuen tarve nuoruuden kehitysprosessin keskellä sekä isyys ja sen merkitys. Eräs vastaaja kiteytti oppimansa näin:

”Luento oli todella silmiä avaava. Silmu toi esiin nuoruuden piirteitä ja miten ne yhdistetään vanhemmuuteen. Muun muassa elämän lyhyet syklit ja spontaanisuus.”

Vastaajan sanamuodoista on tulkittavissa, että Silmun luento on todella onnistunut tarjoamaan kuulijalle uutta tietoa sekä antanut ajattelemisen aihetta. Vastauksessa tulee näkyväksi Silmun verkostotyöskentelyn tärkeitä viestejä, kuten nuoren vanhemmuuden kaksoishaaste kehitysvaiheineen. Toinen vastaaja oli herännyt pohtimaan nuoren perheen tai vanhemman roolia palvelujärjestelmässä:

”--mahdolliset ulkopuolisuuden kokemukset siitä että palvelujärjestelmän tuen muodot on tarkoitettu ”aikuisemmille” pariskunnille joilla pidemmälle rakennettu perhe-elämä.”

Tutkimustenkin valossa nuoret vanhemmat kokevat joskus ulkopuolisuuden tunteita palvelujärjestelmässä, sillä keskimäärin perheenperustaja on nykyään 30-vuotias. Neuvolassa on huomattu, että nuori äiti saattaa herkemmin vetäytyä yhteistyöstä kuin vanhempi äiti. On arvokasta, jos sosiaali- ja terveysalan ammattilainen havahtuu pohtimaan palvelujärjestelmää nuoren vanhemman näkökulmasta, ja mahdollisesti ammentaa omaan työhönsä uudenlaisia tapoja kohdatessaan nuoria vanhempia.

Kaksi vastaajaa nosti esiin myös nuoren perheen arjen rakentumisen, parisuhteen ja perhe-elämän haasteet. Uutta kuulijoille on siis ollut se, että nuorena vanhempana näihin keskiverto-perheillekin erittäin tuttuihin haasteisiin liittyy erityispiirteitä, kun kyseessä on mahdollisesti vielä nuoruuden kehitysvaihetta elävä äiti, isä tai pariskunta.

Kaikki vastaajat eivät olleet avanneet saamaansa uutta tietoa avoimen kysymyksen kenttään. Avointen vastausten perusteella saatiin kuitenkin tämänkin teeman kontekstissa vihiä siitä, mitkä asiat Silmun tapaamisessa tai luennolla ovat olleet uusia sote-alan ammattilaisille.

8.3 Nuoren isyyden erityishaasteet

Silmussa käynnissä olevan isä-hankkeen puitteissa nuori isyys oli kyselyssä erityisen kiinnostava aihealue, ja isyys nousikin esiin ilahduttavan paljon kyselyyn vastanneiden vastauksissa. Kyselylomakkeen Nuori vanhemmuus -kysymysryhmässä oli kaksi kysymystä isiin liittyen, minkä lisäksi isät nousivat esiin kahdessa muussakin kohdassa lomakkeen avoimissa kysymyksissä. On tyypillistä, että etenkin nuorten vanhempien kohdalla isä sivuutetaan palvelujärjestelmässä. Nuoruuteen liittyvät nopeat syklit saattavat näkyä myös parisuhteissa, ja nopeissa muutoksissa kumppaneiden välillä. Silmussa on huomattu, että isät saattavat kokea suurta

epävarmuutta suhteessa lapseen ja omaan isyyteensä. Tämän nuorten isien haavoittuva asema ja sen tukemisen huomioonottaminen ammattilaisten keskuudessa on erityisen tärkeää.

Kysyttäessä, oliko vastaaja saanut uusia näkemyksiä isän huomioon ottamiseen perheiden kanssa työskenneltäessä, peräti 95 % vastaajista vastasi kyllä. Niin ikään 72% vastaajista koki saaneensa uusia ajatuksia isän puheeksi ottamiseksi nuoren äidin kanssa. Edeltävässä luvussa avaamani kysymys siitä, mitä uutta tietoa vastaajat olivat Silmun tapaamisessa tai luennolla saaneet, kolme vastaajaa mainitsi avoimessa vastauksessaan isät. Näiden vastausten valossa voinee todeta, että Silmun luennoilla tai tapaamisissa esiintuomat isyyteen liittyvät teemat ovat jääneet vastaajien mieliin hyvin, ja mahdollisesti herättäneet ammattilaisten mielissä joitakin ajatusten ituja liittyen isyyden merkitykseen.

Eräs vastaaja totesi palvelujärjestelmään ja siihen nivoutumiseen liittyvässä kysymyksessä seuraavasti:

”Tarpeellisen kuuloinen palvelu, oli yllättävää kuulla että nuorille isille ei ole erillistä tukea tarjolla oikein edes maailmalla.”

Kysyttäessä, millaista erityistä tukea Silmu voi tarjota nuorelle asiakkaalle, vastattiin esimerkiksi näin:

”–Myös hienoa isätyötä, joka on mielestäni aina haasteellinen maaperä.”

”Tarkempaa näkemystä ja käsitystä nuoren isän ja perheen arjesta ja haasteista. -”

Vastaukset kertovat siitä, että tieto Silmussa tehtävästä isätyöstä on saavuttanut ammattilaiset, ja sitä arvostetaan. Vastausten perusteella ammattilaisverkostojen keskuudessakin isätyötä pidetään haastavana maaperänä, mikä on osoittautunut myös Silmun isätyön hankkeessa nuorten isien tavoittamisen haasteellisuutena. Tätä taustaa vasten on erityisen tärkeää, että Silmussa jatketaan vaikuttamistyötä ammattilaisten suuntaan eritoten isätyön tiimoilta.

8.4 Silmun rooli, tunnettuus ja tavoitettavuus ammattilaisverkostojen näkökulmasta

Kyselyssä kartoitettiin myös ammattilaisten näkemyksiä siitä, miten Silmu heidän mielestään nivoutuu palvelujärjestelmään ja julkisen sektorin tarjoamien palveluiden rinnalle. Tähän avoimeen kysymykseen oli vastattu 14 kertaa, ja 13 vastauksessa todettiin Silmun nivoutuvan palvelujärjestelmään hyvin. Yksi vastaajista koki, että Silmu näkyy hänen omassa kunnassaan vielä vähän heikosti. Useammassa vastauksessa Silmun mainittiin olevan tarpeellinen, helposti lähestyttävä matalan kynnyksen palvelu.

Kysyttäessä, mitä erityistä tukea Silmu voi vastaajan mielestä tarjota nuorelle asiakkaalle, ehdottomasti eniten mainintoja tuli liittyen vertaistukeen. Vertaistuki sai kaikkiaan seitsemän mainintaa vastauksissa. Lisäksi vastauksissa nousi esiin nuoren vanhemmuuden taitojen ja arjen tukeminen:

”Ehdottomasti vanhemmuuden tukea ja tukea omaan jaksamiseen ja tunteiden käsittelyyn sekä tukea aikuistumiseen liittyvässä prosessissa. arkitaitojen harjoittaminen”

”Ymmärrystä odotusajan ja vauva-ajan merkityksestä lapsen myöhempään kehitykseen ja lapsen ja vanhemman kiintymyssuhteeseen.”

Asiakkaiden tukeminen arjessa ja vanhemmuudessa nuoren vanhemmuuden ja kehitysvaiheen huomioon ottaen on aivan Silmussa tehtävän työn ytimessä. Edellä lainatuista sitaateista jälkimmäisessä nousee esiin myös vanhemmuuden tukemisen ”piiloagenda”, eli kiintymyssuhteen tukeminen ja sen näkyminen kaikessa työskentelyssä. Nuorten vanhempien Silmussa saama ryhmämuotoinen vertaistuki osallisuuden mahdollistajana toteuttaa järjestöjen perustehtäviä, eli kansalaisyhteiskunnan vahvistamista yhteisöllisyyden tukemisen kautta.

Kaksi vastaajaa nosti esiin, että näkyvyyttä Silmun palveluille pitäisi saada lisää. Myös kysyttäessä, millaista nuoreen vanhemmuuteen liittyvää tietoa ammattilaiset kaipaisivat lisää, yksi vastaaja mainitsi ryhmätoiminnan. Toisaalta kaksi vastaajaa mainitsi Silmun olevan hyvin esillä eri foorumeissa kuten sosiaalisessa mediassa. Tavoitettavuuteen ja tunnettuuteen liittyi myös kysymys siitä, miten selkeitä vastaajille ovat ne kanavat, mitä pitkin nuoren asiakkaan voi ohjata Silmuun. Vastausten keskiarvo asteikolla 1 (= ei ole lainkaan selkeää) - 5 (=On täysin selkeää) oli 4,15 keskihajonnan ollessa 0,69.

Kuvio 4. Onko sinulle selkeää, mitä kanavia pitkin nuoren voi ohjata Silmuun, jos nuori asiakas on sen tarpeessa? Vastausten jakautuminen Likertin asteikolla.

Vastausten valossa Silmun tavoittaminen eri kanavien tunnettuuden suhteen on varsin hyvä. Kahden vastaajan avoimessa vastauskentässä mainitsema sosiaalinen media on tänä päivänä ja etenkin nuorten tavoittamisen kannalta suuressa roolissa, ja siihen on myös panostettu Silmussa paljon. Silmu pyrkii olemaan somessa näkyvästi - ajatuksena on, että ollaan siellä, missä nuoretkin ovat. Myös Silmun verkostojen ammattilaisten näkökulmasta on tärkeää, että

he voivat kertoa asiakkailleen Silmun löytyvän sosiaalisesta mediasta- tämä voi madaltaa nuoren asiakkaan kynnystä lähteä tutkailemaan, millaisesta palvelusta tai paikasta on kysymys.

8.5 Johtopäätökset

Työlle asettamani tavoitteet olivat siis tiedon tuottaminen, vaikutusten arviointi sekä kehittämistyön tukeminen. Kyselytutkimuksen toteuttamiseen liittyi varsin paljon haasteita alkaen tutkimuslupien puuttumisesta, hakemisesta ja odottamisesta, sekä lopulta osan kohderyhmästä poisrajautumisesta. Seuraavan haasteen asetti kohderyhmän tavoittaminen, kuten edellä olen kuvannut. Lopulta vastaajamäärä jäi kahteenkymmeneenkolmeen, mikä oli tutkimuksen yleistettävyyden ja luotettavuuden kannalta varsin pieni määrä. Voidaan pohtia sitä, mikä johti pieneen vastausprosenttiin - toki myös se, että perusjoukon aidosta koosta ei ollut varmaa tietoa, täytyy ottaa huomioon. Keinoa selvittää esimerkiksi työntekijöiden vaihtuvuutta Silmun tapaamisen jälkeen ei ole. Tarkasteltaessa muita sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille suunnattuja kyselyitä voidaan saada kuvaa siitä, miksi vastausaktiivisuus jäi vähäiseksi. Esimerkiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) on toteuttanut tutkimuksen sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille kesällä ja syksyllä 2017, jossa on kartoitettu henkilöstön omia näkemyksiä osaamistarpeiden kehittämiseksi lähivuosina (Lehtoaro, Juujärvi & Sinervo 2019, 2). Tutkimuksen vastausprosentti oli 16%, eli varsin hyvä - olisiko syynä se, että tutkimuksen toteuttajana THL on tunnettu instituutio, jonka teettämään tutkimukseen osallistuminen on nähty motivoivana? Kuuteentoista prosenttiin tähdättiin myös käsillä olevan kyselyntutkimuksen suhteen kun oletettiin perusjoukon koon olevan noin 300, sillä tavoitteena oli alun perin saada kyselyyn 50 vastausta.

Castrén, Alho ja Salonen ovat puolestaan toteuttaneet kyselyn sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille liittyen heidän näkemyksiinsä rahapeliongelmasta (2016). He toteuttivat aineistonkeruunsa lähettämällä verkkokyselyn sosiaali- ja terveysalan ammattijärjestöjen, esim. Lääkäriliiton ja Talentian, kautta näiden jäsenistölle (Castrén, Alho & Salonen 2016, 419). Vaikka tarkkaa vastausprosenttia ei kaikkien ammattiryhmien kohdalla kyetty määrittelymään kohderyhmän koon epäselvyyden vuoksi, tutkijat totesivat, että vastausaktiivisuus kyselyyn oli heikkoa - tutkijoilla ei ollut pääsyä jäsenrekistereihin, vaan kysely välitettiin eteenpäin ainoastaan välikäden kautta (Castrén, Alho & Salonen 2016, 425). Välikäden tai -käsien kautta kyselyn välittäminen kohderyhmälle lienee aina riski otoksen koolle, samoin se, miten kiinnostavana vastaajat pitävät kyselyn aihetta.

23 vastauksen valossa voitaneen kuitenkin tehdä joitakin johtopäätöksiä Silmussa tehtävän verkostotyön vaikutuksista. Vastauksissa nousi esiin ammattilaisten saama uusi tieto nuoren vanhemmuuden haasteista ja erityisesti uudet näkemykset liittyen isän huomioon ottamiseen nuorten perheiden kanssa työskenneltäessä. Isiin ja isyyteen kohdistuu tänä päivänä monenlaisia odotuksia, joista osa on ristiriidassa keskenään - isyys on ollut viime vuosikymmeninä muutoksessa, jossa perinteisiä miehuuteen ja isyyteen liittyviä rooleja koetellaan ja toisaalta

niihin myös turvaudutaan. Tämä voi aiheuttaa hämmennystä isässä, joka ei enää tiedä, mitä häneltä oikeastaan odotetaan. (Paaajanen 2006, 10-11.) Isän osallisuus esimerkiksi neuvolapalveluissa on paljon kiinni hänen omasta aktiivisuudestaan (Hellstén & Salonen 2011, 6), ja äideillä on myös usein lähtökohtaisesti laajemmat verkostot, joissa heillä on mahdollisuus keskustella ja saada tukea vanhemmuuteen. Isätkin saattavat olla tuen tarpeessa, mutta heitä ei tavoiteta eikä välttämättä edes yritetä tavoittaa. Isän mukaan ottaminen vähintään puheeksi ja parhaimmillaan mukaan työskentelyyn helpottaa perheen kokonaistilanteen ja voimavarojen kartoittamista ja hahmottamista. (Hellstén 2013.) Tutkimukset ovat osoittaneet, että isän läsnäololla ja sensitiivisyydellä on suuri merkitys lapsen kehitykselle (Lamb 2010 Hellsténin 2013 mukaan), mikä jo itsessään tekee isyyden huomioonottamisesta tärkeän teeman ammattilaisten kohtaamisissa perheiden kanssa. Isyys parantaa miehen hyvinvointia monella eri osalla alueella, muun muassa kohottaen itseluottamusta ja parantaen sosiaalisia suhteita. (Mykkänen & Aalto 2010, 44-45). Lähes kaikki kyselyyn vastanneet kokivat saaneensa jotain uutta Silmun tapaamisesta nimenomaan isyyden huomioon ottamiseen liittyen, mikä kertoo Silmun onnistuneen uuden tiedon tuottamisessa ammattilaisverkostoille. Tulevaisuudessa isyyden tukemisen tulisi olla yhtä lailla keskiössä palvelujärjestelmässä kuin äitiydenkin tukemisen.

Sote-alan ammattilaisilla on koulutuksen ja kokemuksen tuoma ammattitaito, ja asiakastyössä he kohtaavat paljon eri elämäntilanteissa olevia ihmisiä. Kyselyn perusteella he saivat Silmun tapaamisessa tai luennolla kuitenkin lisää tietoa nuorten vanhemmuuden erityisyydestä sekä mahdollisesti siitä, mitä tulisi ottaa huomioon nuoria perheitä kohdatessa. Silmun paikka ja rooli palvelujärjestelmässä kolmannen sektorin matalankynnyksen palveluna on heidän näemyksensä mukaan selkeä ja tarpeellinen. He kokevat asiakkaidensa saavan Silmun kautta arvokasta vertaistukea sekä tukea arkeen ja perhe-elämään. Silmussa tehtävän kiintymyssuhteen tukemiseen perustuvan työn ja sen merkityksen voidaan katsoa olevan ammattilaisille selkeää.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on tuottanut oppaan (Juujärvi ym. 2019), jossa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia kouluttavia tahoja sekä työelämän organisaatioita pyritään valmisteamaan ennemmin tai myöhemmin tapahtuvaan sosiaali- ja terveyspalveluiden kokonaisvaltaiseen uudistukseen, ns. sote-uudistukseen. Tällöin edessä on sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdistäminen, tavoitteena nykyistä paremmin palvella asiakkaita ”yhdeksi luukulta”, toisin sanoen yhteensovittaa sote-palveluita. Yhteensovittamisen seurauksena tähdätään kustannustehokkuuteen ja parempaan vaikuttavuuteen. (Juujärvi ym. 2019, 2).

THL:n selvityksessä korostetaan, että avain palveluiden menestyksekkääseen uudistamiseen on ammattilaisten eettisessä osaamisessa, monialaisessa yhteistyössä sekä entistä asiakaslähtöisemmässä työtoteutuksessa. Ammattilaisten oma osaaminen ja osaamisen hyödyntäminen yli ammattikuntarajojen on tärkeää. Sosiaali- ja terveysalalla on viime vuosina pyritty toimintakulttuurin muutokseen, jossa asiakas kohdataan voimavarakeskeisesti ja dialogisesti - pyritään

toimimaan asiakkaan kanssakulkijoina puhtaan neuvonnan tai opastamisen sijaan. Asiakslähtöisyys nähdään ennen kaikkea kykynä nähdä käsillä oleva tilanne myös asiakkaan näkökulmasta. (Juujärvi 2019, 6.)

Silmun ammattilaisverkostoihin kohdistuva vaikuttamistyö tuntuisi siten palvelevan hyvin sote-ammattilaisia, joille on asetettu odotuksia monialaisesta, asiakslähtöisestä kohtaamisesta. Jotkin sosiaali- ja terveyspalvelujen asiakasryhmät saattavat jäädä marginaaliin tai välitilaan, jos heitä kohtaavilla ammattilaisilla ei ole riittävästi tietoa heidän erityishaasteistaan, ja kykyä kohdata asiakas nämä haasteet huomioiden. Tämä taas aiheuttaa ammattilaisille uudenlaisia eettisiä haasteita muuttuvassa toimintakulttuurissa, jossa asiakkaan edun pitäisi olla korkealla prioriteeteissa (Juujärvi ym. 2019, 5). Silmu-toiminnan tavoite jalkauttaa tietoa nuoren vanhemmuuden haasteista vaikuttaisi siis vastaavan tarpeeseen, jossa monialaista yhteistyötä peräänkuulutetaan myös julkisella sektorilla. Koko sosiaali- ja terveyssektoria ravisuttavat muutokset eivät ole pieniä tai helppoja, ja ne vaativat työntekijöiltä paljon. Myös käsillä olevaan kyselyyn vastaajista pari nosti avoimissa vastauksissa esiin työntekijän oman aktiivisuuden ja vastuun tiedon hankinnassa ja verkostojen luomisessa.

Kyselyssä kysyttiin myös, mistä nuoreen vanhemmuuteen liittyvästä asiasta ammattilaiset haluaisivat tai tarvitsisivat lisää tietoa. Kysymykseen oli vastannut kolme henkilöä, ja vastauksissa nousi esiin nuorille vanhemmille suunnattu ryhmätoiminta, nuoren kehitysvaiheeseen ja vanhemmuuden yhdistämiseen liittyvä kehityspsykologia sekä rikostaustaiset nuoret vanhemmat ja vanhemmuus vankeusaikana. Kaksi ensimmäistä teemaa ovat jo Silmussa tehtävän verkostotyön ytimessä - verkostoille pyritään tarjoamaan nimenomaan tietoa Silmun tuen muodoista nuorille vanhemmille, sekä nuoren vanhemmuuden kaksoishaasteesta. Kolmas ehdotus on kiinnostava. Ehkä jonkinlainen yhteistyö vankien kanssa työskentelevän tekevän tahon kanssa nuorten vankilassa olevien vanhempien tavoittamiseksi voisi lähivuosina toiminnan vaikiinnuttua olla mahdollista, tai ainakin asiantuntijatiedon välittäminen nuoren vanhemmuuden erityisyydestä myös rikosseuraamusalalla toimiville verkostoille.

Kehittämisehdotuksina Silmu-toiminnan ja Silmussa käynnissä olevan isähankkeen jatkoa ajatellen työntekijöiden toteuttamia luentoja ja tapaamisia kannattaa varmasti jatkaa samaan tapaan. Silmussa on keväällä 2019 kehitetty myös ryhmächatia, johon on saatu vierailijoita useasta eri järjestöstä keskustelemaan erilaisista nuoreen vanhemmuuteen liittyvistä teemoista. Nämä yhteistyön myötä syntyneet verkostot kannattanee hyödyntää jatkossa, sillä nyt Silmu on heillekin tuttu työmuoto. Myös oppilaitosyhteistyötä kannattaa jatkaa, sillä esimerkiksi isyyteen liittyvää tietoutta olisi hyvä viedä tuleville ammattilaisille, jotta ajatus isyyden merkityksestä juurtuu heidän työtapaansa mahdollisimman ajoissa. Jatkossa ammattilaisilla ja opiskelijoilla voisi teettää laatimani kyselyn hieman muokattuna esimerkiksi pari viikkoa luennon tai tapaamisen jälkeen, jolloin arvokasta tietoa ammattilaisverkostojen näkemyksistä voitaisiin saada myös jatkossa.

Arvioinnilla voi olla myös myönteisiä, odottamattomia seurausvaikutuksia, joita ei ole osattu odottaa. Tämän arviointitutkimuksen myötä sellaisia voidaan ajatella olevan esimerkiksi kyselyn kautta Silmun palveluiden ja tukimuotojen palauttaminen ammattilaisten mieliin, vaikka Silmun tapaamisesta olisi kulunut jo pidemmän aikaa. Tällaisen seurausvaikutuksen toteutumisesta on toki vaikea osoittaa, mutta se voi olla mahdollista.

9 Pohdinta

Nuori vanhemmuus Suomessa on varsin marginaalinen ilmiö. Juuri se tekee nuoresta vanhemmuudesta erityistä, sillä nuori äiti tai isä ei istu siihen elämäntilanteeseen, jota suurin osa pidentynytä nuoruutta elävistä 20-30-vuotiaista ihmisistä tänä päivänä noudattaa perheenperustamisen suhteen. Nuoruuden kehitysvaiheen limittymisestä vanhemmaksi tuloon saattaa seurata myös haasteita turvallisen kiintymyssuhteen kehittymiselle nuoren vanhemman ja tämän lapsen välille. Silmu-toiminnan tavoitteena on olla nuoren vanhemman ja nuorten perheiden tukena tässä haastavassa elämäntilanteessa. Tämän käsillä olevan opinnäytetyön tarkoitus oli arvioida sitä, miten hyvin Silmu-toiminnan ammattilaisverkostot tuntevat nuoren vanhemman elämäntilanteeseen liittyvät haasteet, ja arvioida, ovatko Silmun toteuttamat luennot ja tapaamiset antaneet heille uutta tietoa nuoresta vanhemmuudesta. Kiinnostuksen kohteena oli myös, onko ammattilaisille selvää, mitä reittejä pitkin nuoren asiakkaan voi ohjata Silmuun. Työn aihe ja tarkoitus muovautuivat yhdessä Silmun työntekijöiden kanssa, mikä liittyy sen tiiviisti työelämään.

Toteutin arvioinnin aineistonkeruun verkkokyselynä, ja siihen liittyi joitakin käytännön pulmia ja viivästyksiä, kuten tutkimuslupahakemusten hakeminen. Kyselyyn vastanneiden määrän jäätyä vähäiseksi yleistyksiä vaikutuksista kaikkiin Silmun ammattilaisverkostoihin on mahdollista tämän tutkimuksen pohjalta tehdä. Voidaan kuitenkin ajatella vastausten antavan suuntaa sille, että Silmun tekemällä vaikuttamistyöllä on ollut vaikutuksia, ja sitä kannattaa jatkaa. Verkkokyselyn tuottaman tiedon lisäksi Silmussa voisi jatkossa olla hedelmällistä tehdä esimerkiksi fokusryhmähaastatteluja ammattilaisverkostojen kanssa, mikä tämän työn puitteissa jäi toteutumatta.

Tavoitteisiini kuului myös tiedon tuottaminen sekä kehittämistyön tukeminen järjestössä. Prosessina arvioinnin voi liittää oppimiseen - voidaan ajatella, että evaluaatioprosessin kuluessa opitaan jotakin, ja toisaalta myös prosessin eli arvioinnin tuottama tieto on sekin oppimiseen käytettävää (Seppänen-Järvelä 1999, 94). Elinikäisen oppimisen ystävänä ajattelen tämän työn toteuttaneen molemmat funktiot. Prosessin aikana olen ainakin itse oppinut paljon, lähtien kyselytutkimuksen tekemisestä ajatukseen kansalaisyhteiskunnan institutionalisoituneesta ytimeistä. Myös tuottamani tieto mahdollistaa toivottavasti oppimisen polkuja, joilla Silmun kehittämistyötä voidaan jatkaa ja mahdollisesti saada uusia ajatuksia ja näkemyksiä siihen, miten nuorten isien kanssa tehtävä työ saadaan juurrutettua osaksi Silmua.

Uskon, että tulevaisuudessa Silmun kohtaamille ammattilaisille on entistä selkeämpää, mitä nuoren vanhemman kohtaamisessa tulee ottaa huomioon, ja mitä reittejä pitkin nuori asiakas voidaan ohjata Silmuun. Kolmannen sektorin toimijoiden rooli etenkin nuorten kohtaamisessa on merkittävä - nuorilla saattaa olla ennakkoluuloja julkisen sektorin toimijoita kohtaan monestakin syystä. Luottamuksen rakentaminen nuoren ja ammattilaisen välille saattaa olla helpompaa matalankynnyksen paikoissa. Helposti lähestyttävässä paikassa, jossa jokainen otetaan vastaan omana itsenään, aukeaa luottamuksen kautta myös mahdollisuus antaa aitoa tukea esimerkiksi varhaiseen vuorovaikutukseen ja vanhemman mentalisaatiokyvyn herättelyyn. Toivon mukaan Silmu tavoittaa jatkossa yhä paremmin nuoria isiä, ja Silmu-toiminta vakiinnuttaa entisestään asemaansa palvelujärjestelmässä tahona, joka tarjoaa tukea muun muassa varhaiseen vuorovaikutukseen ja kiintymyssuhteen muodostamiseen jo raskausaikana.

Silmun tärkeimpiä palveluita on vertaistuen tarjoaminen nuorelle äidille tai isälle, joka mahdollisesti kipuilee uuden elämäntilanteen keskellä, eikä löydä vertaisia muista niin sanotun pidennetyn nuoruuden kautta eläneistä perheellisistä. Kohdatuksi tulemisen ja vertaistuen avulla nuori voi saada kokemuksen siitä, että hän kuuluu johonkin, hänellä itsellään on merkitystä ja häntä kuullaan. Tällainen kokemus voi kantaa myös sukupolvelta toiselle. Kansalaisyhteiskunnan olemassaolon ja jatkuvuuden kannalta on tärkeää, että myös heikoimmassa asemassa olevien ihmisryhmien puolesta puhutaan, heitä tuetaan ja heille annetaan mahdollisuus olla osa yhteisöä. Usein toimijat, jotka tarjoavat näitä osallistumisen ja kohtaamisen mahdollisuuksia, ovat kolmannen sektorin järjestö- ja yhdistystoimijoita. Silmun rooli osallisuuden, vastavuoroisuuden ja luottamuksen vahvistajana nuorten, ehkä haavoittuvassakin asemassa olevien vanhempien tavoittamisessa ja tukemisessa on tärkeä. Kaiken keskellä, pienenä mutta kaikista tärkeimpänä ja kirkkaimpana on nuoren vanhemman lapsi, jonka turvalliseen kasvuun ja kehitykseen Silmussa tehtävä työ tähtää. Tämän työn tulosten perusteella Silmun merkitys nuorten perheiden tukemiseksi on onnistuttu tekemään näkyväksi myös ammattilaisverkostoille.

Lähteet

Painetut

Aalberg 2017. Nuoruusiän psyykinen kehitys. Teoksessa K. Kumpulainen, E. Aronen, H. Ebeling, E. Laukkanen, M. Marttinen, K. Puura & A. Sourander (toim.) Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria. Helsinki: Duodecim, 35-42.

Aapola, S. 2013. Aikuistumisen oikopolkuja? Koulutusreitit ja aikuistumisen ulottuvuudet nuorten elämässä. Teoksessa S. Aapola & K. Ketokivi (toim.) Polkuja ja poikkeamia - Aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 56. 2. painos. Helsinki: Unigrafia, 254-283.

Aapola, S. & Ketokivi, K. 2013. Johdanto: Aikuistumisen ehdot 2000-luvun yhteiskunnassa. Teoksessa S. Aapola & K. Ketokivi (toim.) Polkuja ja poikkeamia - Aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 56. 2. painos. Helsinki: Unigrafia, 7-14.

Alasuutari, P. & Lampinen, M. 2006. OECD ja suomalaisen projektityhteiskunnan synty. Teoksessa K. Rantala & P. Sulkunen (toim.) Projektityhteiskunnan kääntöpuolia. Helsinki: Gaudeamus, 56-70.

Alavaikko, M. 2006. Valtakunnallisen sosiaalipolitiikan loppu - keskitetystä ohjauksesta alueellisiin kehittämishankkeisiin. Teoksessa K. Rantala & P. Sulkunen (toim.) Projektityhteiskunnan kääntöpuolia. Helsinki: Gaudeamus, 39-55.

Cacciatore, R. & Janhunen, K. 2008. Täydelliset äidit - 11 myyttiä. Teoksessa K. Janhunen & M. Oulasmaa (toim.) Äidin kielletyt tunteet. Väestöliitto, 12-27.

Hakalisto, A. 2005. Asiakasvaikutusten arviointia projektissa. Teoksessa J. Auranen, A. Hakalisto, M. Hiltunen-Toura, M. Hämäläinen-Abdessamad, P. Kaski, T. Myllärinen, A. Sipilä, R. Sutela & R. Väisänen. Arviointi osana sosiaalialan kehittämistä. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisuja A. 1:2005. Lappeenranta: Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy Socom, 120-157.

Hughes, D. A. 2011. Kiintymyskeskeinen vanhemmuus. Toimivuutta kasvatukseen. Suom. Ritänen, L. Tampere: PT-Kustannus.

Kalland, M. 2014. Vanhemman mentalisaatiokyky. Teoksessa A. Viinikka (toim.) Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa. Tampere: Mannerheimin lastensuojeluliitto, 26-38.

Kalland, M. 2017. Mentalisaatiokyky vanhemmuudessa. Teoksessa I. Laitinen & S. Ollikainen (toim.) Mentalisaatio. Teoriasta käytäntöön. Helsinki: Therapie-säätiö, 131-150.

- Kelhä, M. 2009. Vääränikäisiä äitejä? Ikä ja äitiyden yhteiskunnalliset ehdot. Kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 223, Helsingin yliopisto. Helsinki: Yliopistopaino.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.
- Kiilakoski, T. 2007. Johdanto: Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa A. Gretschel & T. Kiilakoski (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 77. Opetushallitus, Nuorten osallisuushanke. Humanistinen ammattikorkeakoulu, Sarja A3. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 8-20.
- Korhonen, S., Julkunen, I. Karjalainen, P. Muuri, A. & Seppänen-Järvelä R. 2007. Arviointi ja hyvät käytännöt sosiaalipalveluissa. Asiantuntijoiden pohdintoja tulevista. Stakes. Raportteja 16/2007. Helsinki: Stakes.
- Lehti, V. 2017. Vanhemmuus nuoruusiässä. Teoksessa K. Kumpulainen, E. Aronen, H. Ebeling, E. Laukkanen, M. Marttinen, K. Puura & A. Sourander (toim.) Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria. Helsinki: Duodecim, 90 - 91.
- Mäkelä, J. 2002. Aivojen varhainen kehitys vuorovaikutussuhteissa. Teoksessa J. Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. 3. painos. Helsinki: WSOY, 13-43.
- Mäntysaari, M. 1999. Millaista asiantuntijuutta arviointitutkimus antaa? Teoksessa R. Eräsaari, T. Lindqvist, M. Mäntysaari & M. Rajavaara (toim.). Arviointi ja asiantuntijuus. Tampere: Gaudeamus, 7-16.
- Niemelä, A. 2013. Nuorena äidiksi - vauhdilla aikuisuuteen? Teoksessa S. Aapola & K. Ketokivi (toim.) Polkuja ja poikkeamia - Aikuisuutta etsimässä. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 56. 2. painos. Helsinki: Unigrafia, 169-195.
- Ollikainen, S. 2017. Kiintymyssuhde, aivot ja mentalisaatio. Teoksessa I. Laitinen & S. Ollikainen (toim.) Mentalisaatio. Teoriasta käytäntöön. Helsinki: Therapeia-säätiö, 28-54.
- Oulasmaa, M., Raimovaara, K., Salmi I. & Karme, S. 2008. Hyvä paha neuvola. Teoksessa K. Janhunen & M. Oulasmaa (toim.) Äidin kielletyt tunteet. Väestöliitto, 86-101.
- Piirainen K., Kuvaja-Köllner V., Hokkanen J., Mannelin K. & Kettunen A. 2010. Järjestöjen vaikutukset. Arvioinnin kehittämistä kolmessa kuopiolaisessa järjestössä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. B Raportteja 42. Tampere.

- Rajavaara, M. 1999. Arviointitutkimuksen hyödynnettävyys. Teoksessa R. Eräsaari, T. Lindqvist, M. Mäntysaari & M. Rajavaara (toim.). Arviointi ja asiantuntijuus. Tampere: Gaudeamus, 31-53.
- Rantala, K. & Sulkunen, P. (toim.) Projektityhteiskunnan kääntöpuolia. Helsinki: Gaueamus.
- Salo, S. 2002. Kiintymyssuhteen merkitys elämänkaaren aikana. Teoksessa J. Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. 3. painos. Hesinki: WSOY, 44-77.
- Seppänen-Järvelä, R. 1999. Kehittämistyö ja arviointi. Teoksessa Teoksessa R. Eräsaari, T. Lindqvist, M. Mäntysaari & M. Rajavaara (toim.). Arviointi ja asiantuntijuus. Tampere: Gaudeamus, 90-105.
- Sinkkonen, J. 2018. Kiintymyssuhteet elämänkaaressa. Helsinki: Duodecim.
- Sulkunen, P. 2006. Projektityhteiskunta ja uusi yhteiskuntasopimus. Teoksessa K. Rantala & P. Sulkunen (toim.) Projektityhteiskunnan kääntöpuolia. Helsinki: Gaudeamus, 17-38.
- Sutela, R. 2005. Arviointitutkimuksen perusteita. Teoksessa J. Auranen, A. Hakalisto, M. Hiltunen-Toura, M. Hämmäläinen-Abdessamad, P. Kaski, T. Myllärinen, A. Sipilä, R. Sutela & R. Väisänen. Arviointi osana sosiaalialan kehittämistä. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus julkaisuja A. 1:2005. Lappeenranta: Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy Socom, 60-81.
- Tähtinen J., Laakkonen E. & Broberg M. 2011. Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja C:20. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos ja Opettajankoulutuslaitos.
- Valli, R. 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 3. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 103-126.
- Valli, R. 2018. Vastausten tulkinta määrällisessä tutkimuksessa. Teoksessa Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 5.painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 261-275.
- Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Virtanen, P. 2007. Arviointi. Arviointitiedon luonne, tuottaminen ja hyödyntäminen. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Sähköiset

- Aalto-Matturi S., Ahokas J., Häyrinen K., Jalava J., Kuusikko K. & Rouvinen-Wilenius P. 2017. Uusi avustusjärjestelmä. Järjestöille yhtäläistä kohtelua ja järkevää harkintavaltaa. SOSTEn julkaisuja 2/2017. Luettu 22.2.2019. <https://www.soste.fi/wp-content/uploads/2018/11/soste-uusi-avustusjar-jestelma-2017.pdf>
- Castrén S., Alho H. & Salonen A.H. 2016. Rahapeliongelma sosiaali- ja terveydenhuollossa - ammattilaisten näkemyksiä. Yhteiskuntapolitiikka 81 (2016): 4, 419-428. Luettu 27.5.2019. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131132/YP1604_Castrenym.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Grönlund, H. & Pessi, A.B. 2011. Julkista vai kansalaisyhteiskunnan apua? Auttaminen Suomen evankelisluterilaisessa kirkossa. Teoksessa A.B. Pessi & J. Saari (toim.) Hyvien ihmisten maa. Auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja A tutkimuksia 31, 229-248. Luettu 29.4.2019. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/140424/A_31_ISBN_9789524931113.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hellstén, S. & Salonen, S. 2011. Havaintoja isien kohtaamisesta sosiaali- ja terveysalalla. Ensi- ja turvakotien liitto. Työpapereita 4. Helsinki. Luettu 27.5.2019. https://issuu.com/ensi-ja-turvakotienliitto/docs/havaintoja_isien_kohtaamisesta_sosi
- Hellstén, S. 2013. Havaintoja ja käytäntöjä isien kohtaamisesta ja isyyden tukemisesta. Viitattu 27.5.2019. <https://docplayer.fi/9617070-Havaintoja-ja-kaytanta-ja-isien-kohtaamisesta-ja-isyyden-tukemisesta.html>
- Jeronen, E. 2009. Palvelutoiminnan pelisäännöt järjestötyössä. Helsinki: Ok-Opintokeskus. Luettu 20.5.2019. <https://jarjestohautomo-fi-bin.directo.fi/@Bin/67439b90e2bd966948db9699ecd2fb4a/1558326996/application/pdf/405766/Eeva%20Jeronen%20-%20Palvelutoiminnan%20pelis%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6t%20j%C3%A4rjest%C3%B6ty%C3%B6ss%C3%A4.pdf>
- Juujärvi, S., Sinervo, T., Laulainen S., Niiranen V., Kujala S. Heponiemi, T. & Keskimäki, I. 2019. Sote-ammattilaisten yhteinen osaaminen sosiaali- ja terveydenhuollon muutoksessa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Päätösten tueksi 3. Luettu 27.5.2019. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138096/URN_ISBN_978-952-343-338-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kainulainen, S., Paananen R., Surakka A. & Saari, J. 2016. Nuorten huono-osaisuus - pysyvä vai ehkäistävä? Teoksessa R. Gothóni, S. Hyväri, M. Kolkka & P. Vuokila-Oikonen (toim.) Osallisuus yhteiskunnallisena haasteena. Diak Työelämä 7. Diakonia-ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan vuosikirja 2, 67-84. Luettu 10.5.2019.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/117560/Ty%C3%B6el%C3%A4m%C3%A4_7_9789524932752.pdf?sequence=6&isAllowed=y

Lehtoaro, S., Juujärvi, S. & Sinervo, T. 2019. Sähköiset palvelut ja palvelujen integraatio haastavat osaamisen - Sote-ammattilaisten näkemyksiä tulevaisuuden osaamistarpeista. Tutkimuksesta tiiviisti 3. Tammikuu 2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Luettu 27.5.2019. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137469/URN_ISBN_978-952-343-266-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Loisto settlementti ry. 2018a. Luettu 20.2.2019. <https://loistosetlementti.fi/>

Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2019. Vanhempainnetti. Luettu 9.5.2019. <https://www.mll.fi/vanhemmille/>

Muhonen, T. & Sutinen, T. Kallis Vanhuus. Helsingin Sanomat 2.2.2019. Luettu 11.5.2019. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005986614.html>

Mykkänen, J. & Aalto, I. 2010. Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset: Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 34. Luettu 27.5.2019. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Paajanen, P. 2006. Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoivaisä: Alle 3-vuotiaiden esikoislasten isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä. Perhebarometri 2006, Väestötutkimuslaitoksen katsauksia E 24/2006. Luettu 27.5.2019. https://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/8ef82e155128bd0e722809e5c3079837/1558986718/application/pdf/4953160/Perhebarometri%202006_web.pdf

Paasio, P. 2016. Sosiaalityö ja vaikuttavuus - kuinka työn vaikuttavuus otetaan haltuun? Pääkaupunkiseudun sosiaalialan kehittämiskeskus Socca. Luettu 21.2.2019. http://www.socca.fi/files/4988/Pet-teri_Paasio_Sosiaalityo_ja_vaikuttavuus.pdf

Saari, J. & Pessi, A. B. 2011. Auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. Teoksessa A.B. Pessi & J. Saari (toim.) Hyvien ihmisten maa. Auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja A tutkimuksia 31, 15-42. Luettu 27.4.2019. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/140424/A_31_ISBN_9789524931113.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sosiaali- ja terveysministeriö 2004. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14. Luettu 3.5.2019. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504227303>

Särkelä, R. 2011. Sosiaali- ja terveysjärjestöt kilpailukyky-yhteiskunnassa. Teoksessa A.B. Pessi & J. Saari (toim.) Hyvien ihmisten maa. Auttaminen kilpailukyky-yhteiskunnassa. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja A tutkimuksia 31, 279-310. Luettu 27.4.2019.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/140424/A_31_ISBN_9789524931113.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Valtioneuvosto 2018. Luettu 20.5.2018. https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1410853/tutkimus-jarjestojen-rahoituslahteet-monipuolistuneet-eu-rahoitus-kasvussa

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2018. Opetushallitus. Määräykset ja ohjeet 2018: 3a. Luettu 10.5.2019. https://www.oph.fi/download/195244_Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet19.12.2018.pdf

Vartiainen, N. Hallitus sai eduskunnan luottamuksen äänin 99-88. Helsingin Sanomat 8.2.2019. Luettu 10.5.2019. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005994170.html>

Väestöliitto. 2019. Tietoa vanhemmille. Luettu 9.5.2019. http://www.vaestoliitto.fi/vanhemus/tietoa_vanhemmille/

Julkaisemattomat

Loisto settlementti ry. 2018b. Avustushakemus. Nuoren vanhemmuuden eri osa-alueiden vahvistuminen lapsen terveen kasvun tukena.

Loisto settlementti ry 2018c. Loisto settlementin/Silmu-toiminnan Nuoret äidit -toiminta Espoossa. Toimintasuunnitelma.

Loisto settlementti ry. 2018d. Avustushakemus. Nuoret äidit- toiminta.

Kuviot

Kuvio 1. Kolme arviointinäkökulmaa sekä yhdeksän ulottuvuutta, joiden kautta tarkastella näkökulmien eroavaisuuksia Chelimksya (1997, 21 Linqvistin 1997, 111 mukaan) mukaillen. . 23

Kuvio 2. Analyysin vaiheet. 30

Kuvio 3. Ovatko nuoren vanhemmuuden haasteet sinulle tuttuja? Vastausten jakaantuminen Likertin asteikolle..... 32

Kuvio 4. Onko sinulle selkeää, mitä kanavia pitkin nuoren voi ohjata Silmuun, jos nuori asiakas on sen tarpeessa? Vastausten jakautuminen Likertin asteikolla. 35

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslupa Vantaan kaupunki.....	49
Liite 2 Tutkimuslupa Espoo.....	51
Liite 3 Tutkimuslupa Helsingin kaupunki	52
Liite 4 Saatekirje ja saateviesti 1	54
Liite 5 Kyselylomake	56

Liite 1: Tutkimuslupa Vantaan kaupunki

Vantaa

Viranhaltijapäätös

§ 4/2019

sivu 1 (3)

17.04.2019

VD/2688/13.00.00/2019

Sosiaali- ja terveystoimi /
Talous- ja hallintojohtaja Toiva Ari

Tutkimuslupa/Arviointitutkimus Silmu-toiminnan vaikutuksista ammattilaisverkostoihin

Laurean AMK-opinnäytetyön tavoitteena tuottaa arviointitietoa siitä, miten hyvin Silmu-toiminta on tavoittanut nuoria vanhempia omissa toimintaympäristöissään kohtaavat ammattilaiset. Tarkoituksena on saada tietoa siitä, onko ymmärrys nuoren vanhemmuuden haasteista tavoittanut ammattilaiset, ja kokevatko he Silmun tarjoamasta tiedosta olevan heille hyötyä omassa työssään. Kerätyn tiedon avulla Silmussa voidaan kehittää verkostotyötä edelleen, sekä arvioida, onko ammattilaisverkostoille toteutettu vaikuttamistyö riittävää. Opinnäytetyö toteutetaan työelämäkumppanin Loisto setlementin kanssa.

Tarkoituksena on verkkopohjaisella kyselyllä sekä fokusryhmähaastattelulla (Fokusryhmähaastattelu koskee ainoastaan Helsingin kaupungin työntekijöitä) kartoittaen selvittää, minkä verran sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset, joille Silmun toimintaa on tehty tutuksi, hyödyntävät saamaansa tietoa omassa työssään kohdatessaan nuoria vanhempia. Vantaalla kysely lähetetään esimiehen kautta perhekoutseille (n=7), lastensuojelun työntekijöille (n=30) ja neuvolan perheohjaajille (n=35). Esimiehellä työaikaa kuluu noin 10-15 minuuttia ja työntekijöillä noin 15 minuuttia.

Tietojen keruu tapahtuu huhti-toukokuun aikana. Tutkimus valmistuu kesäkuussa 2019.

Tutkimusta puoltaa perhepalvelujohtaja Anna Cantell-Forsbom. Terveyspalvelujohtaja Piia Vuorela ei puolla tutkimusta Apotti-tietojärjestelmän käyttöönoton aikataulun vuoksi.

Tehdyn arvion mukaan tutkimussuunnitelmassa ja sen liiteasiakirjoissa käy riittävästi ilmi hyvä tutkimuskäytäntö. Tutkijaa pyydetään stilisoimaan saatekirjettä ja toimittamaan se ennen kyselyn toteuttamista Vantaan kaupungin kirjaamoon.

Tutkimuslupa on viety tiedoksi tutkimuksen koordinaatioryhmälle.

Tutkimuksen toteuttamisessa edellytetään hyvää tutkimuskäytäntöä. Tutkija on sitoutunut siihen, ettei käytä saamia tietoja tutkittavan tai hänen läheistensä vahingoksi tai halventamiseksi tai sellaisten etujen loukkaamiseksi, joiden suojaksi on säädetty salassapitovelvollisuus ja tietosuojasäännöksiä eikä luovuta kerättyjä tietoja muuhun tarkoitukseen kuin mihin tutkimuslupa on myönnetty. Tutkija sitoutuu myös noudattamaan tutkimuseettisiä periaatteita sekä Vantaan sosiaali- ja terveystoimessa määriteltyjä [tutkimuksen toteutusehtoja](#).

Tutkimuksen valmistuttua tutkimusraportti tulee toimittaa Vantaan sosiaali- ja terveystoimen käyttöön sähköpostitse pdf-versiona kirjaamoon, kirjaamo@vantaa.fi. Tutkija ilmoittaa samalla rekisteriaineiston hävittämisestä. Tutkimuksen tulosten mahdollisesta esittelystä on sovittava erikseen yhteyshenkilön kanssa.

Tutkimuksen yhteyshenkilö on erityisasiantuntija Leena Marila-Penttinen leena.marila-penttinen@vantaa.fi.

Valmistelijat: Heini Koskensalo-Kleemola/Kirsi Grym

Vantaa

Viranhaltijapäätös

§ 4/2019

sivu 2 (3)

17.04.2019

VD/2688/13.00.00/2019

Sosiaali- ja terveystoimi /
Talous- ja hallintojohtaja Toiva Ari

Lisätietoa antaa valmistelijat.

Vantaan kaupungin hallintosäännön 2 luvun 7 § mukaan talous- ja hallintojohtaja päättää useampaa kuin yhtä tulosaluetta koskevista tutkimusluvista sosiaali- ja terveydenhuollon toimialalla.

Päätös:

Päätän myöntää tutkimusluvan tutkimukselle ” Arviointitutkimus Silmu-toiminnan vaikutuksista ammatillisverkostoihin”. Kyselytutkimus voidaan toteuttaa vain perhepalvelujen työntekijöille.

Täytäntöönpano:

Anna Weckström, tutkija, Laurea

Ari Heikkinen, ohjaava opettaja, Laurea

Anna Cantell-Forsbom, perhepalvelujohtaja Vantaa

Piia Vuorela, terveystalvetohtaja Helsinki

Leena Marila-Penttinen, erityisasiantuntija, perhepalvelut

Hanna-Mari Kommonen, Tutkimustoiminnan koordinaatioryhmän

Liisa Örrri, Tutkimustoiminnan koordinaatioryhmän sihteeri

Liitteet:

Päiväys Vantaa 17.04.2019

Allekirjoitus

Nimen selvennys Toiva Ari

Virka-asema Talous- ja hallintojohtaja

Allekirjoitettu sähköisesti asianhallintajärjestelmässä

Täytäntöönpano: ao. henkilöt

Tämä päätöspöytäkirja on yleisesti nähtävänä

Aika: 24.4.2019

Paikka: Vantaan kaupungin internetsivuilla paatokset.vantaa.fi

Liite 2 Tutkimuslupa Espoon kaupunki

TUTKIMUSLUPA

1 (1)

TUTKIMUSLUVAN MYÖNTÄMINEN

Espoon kaupungin sosiaali- ja terveystoimen esikunta / Kehittämisen tulosalue Ketterä myöntää 2.4.2019 saapuneen tutkimuslupahakemuksen ja alla olevien ehtojen mukaisesti.

Hakija / yhteyshenkilö: Anna Weckström

Tutkimuksen aihe / nimi: Arviointitutkimus Silmu-toiminnan vaikutuksista ammattilaisverkostoissa

Edellytyksenä on, että tutkimuksen suorittaja tai suorittajat eivät käytä saamiaan tietoja asiakkaan tai potilaan tai hänen läheistensä vahingoksi eivätkä luovuta saamiaan henkilötietoja ulkopuolisille, vaan pitävät ne salassa.

Tutkimustulokset tulee esittää niin, ettei niistä voida tunnistaa yksittäistä henkilöä tai perhettä. Lisäksi on noudatettava tietosuojalainsäädännön ja tietosuojalaissa sekä muualla lainsäädännössä olevia tutkimusrekistereitä koskevia säännöksiä.

Tutkimusluvan myöntäminen ei velvoita tutkimuksen kohteita osallistumaan tutkimukseen. Tutkijan on neuvoteltava aina erikseen tutkimuskohteena olevien organisaatioiden kanssa tutkimukseen osallistumisesta. Tutkimuksen teko ei saa häiritä tutkimuskohteen toimintaa.

Edellytämme, että tutkija / yhteyshenkilö lähettää sosiaali- ja terveystoimen kehittämissyksikön sähköpostiosoitteeseen sotet_tutkimusluvav@espoo.fi lopullisen tutkimusraportin.

Espoossa 11.4.2019

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Tuula Heinänen".

Tuula Heinänen
kehittämisjohtaja
Sosiaali- ja terveystoimi
Espoon kaupunki

Liite 3 Tutkimuslupa Helsingin kaupunki

 <p>Helsingin kaupunki Sosiaali- ja terveystoimiala Perhe- ja sosiaalipalvelut -palvelukokonaisuus</p>	<p>Pöytäkirjanote</p> <p>29.04.2019</p>	<p>2 (2)</p>		
<p><u>Perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja</u></p>				
<p>Tutkija saapuu pyydettyä maksutta esittelemään tutkimuksen tuloksia Helsingin sosiaali- ja terveystoimeen.</p> <p>Sähköinen tutkimusraportti tai sen osoite toimitetaan sosiaali- ja terveystoimialan käyttöön osoitteella: helsinki.kirjaamo@hel.fi.</p>				
Lisätiedot	<p>Taija Puranen, kehittämissuunnittelija, puhelin: 310 21352 taija.puranen(a)hel.fi</p>			
<p>Liitteet</p>				
	<p>1 Tutkimuslupahakemus, Silmu-toiminta 2 Tutkimuslupahakemus, Silmutoiminta, liite, tiivistelmä 3 Tutkimuslupahakemus, Silmutoiminta, liite, suunnitelma 4 Tutkimuslupahakemus, liite 16.4.2019(2)</p>			
<p>Muutoksenhaku</p>				
<p>Oikaisuvaatimusohje, sosiaali- ja terveyslautakunta</p>				
<p>Otteet</p>				
<p>Ote Hakija Yhteyshenkilö</p>	<p>Otteen liitteet Oikaisuvaatimusohje, sosiaali- ja terveyslautakunta Liite 1 Liite 2 Liite 3 Liite 4</p>			
<p>Pöytäkirja on pidetty nähtävänä yleisessä tietoverkossa osoitteessa www.hel.fi 3.5.2019 ja asianosaista koskeva päätös on lähetetty 6.5.2019.</p>				
<p>Maarit Sulavuori perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja</p>				
<p>Postiosoite PL 6000 00099 HELSINGIN KAUPUNKI</p>	<p>Käyntiosoite Toinen linja 4 A</p>	<p>Puhelin +358 9 310 5015</p>	<p>Y-tunnus 0201255-6</p>	<p>Tilinro 5149900120000100</p>

Helsingin kaupunki
 Sosiaali- ja terveystoimiala
 Perhe- ja sosiaalipalvelut -palvelukokonaisuus

Pöytäkirjanote

2 (2)

29.04.2019

Perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja

Tutkija saapuu pyydettyä maksutta esittelemään tutkimuksen tuloksia Helsingin sosiaali- ja terveystoimeen.

Sähköinen tutkimusraportti tai sen osoite toimitetaan sosiaali- ja terveystoimialan käyttöön osoitteella: helsinki.kirjaamo@hel.fi.

Lisätiedot

Taija Puranen, kehittämissuunnittelija, puhelin: 310 21352
 taija.puranen(a)hel.fi

Liitteet

1	Tutkimuslupahakemus, Silmu-toiminta
2	Tutkimuslupahakemus, Silmutoiminta, liite, tiivistelmä
3	Tutkimuslupahakemus, Silmutoiminta, liite, suunnitelma
4	Tutkimuslupahakemus, liite 16.4.2019(2)

Muutoksenhaku

Oikaisuvaatimusohje, sosiaali- ja terveyslautakunta

Otteet

Ote	Otteen liitteet
Hakija	Oikaisuvaatimusohje, sosiaali- ja terveyslautakunta
Yhteyshenkilö	Liite 1
	Liite 2
	Liite 3
	Liite 4

Pöytäkirja on pidetty nähtävänä yleisessä tietoverkossa osoitteessa www.hel.fi 3.5.2019 ja asianosaista koskeva päätös on lähetetty 6.5.2019.

Maarit Sulavuori
 perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja

Postiosoite
 PL 6000
 00099 HELSINGIN KAUPUNKI

Käyntiosoite
 Toinen linja 4 A

Puhelin
 0358 0310 5000

Y-tunnus

Tilinho

Liite 4 Saatekirje ja saateviesti 1

Hei!

Sain yhteystietonne Silmu-toiminnan esimieheltä, Katja Villanen-Juvakalta ja isätyöntekijä Jussi Vehniäiseltä. Teen opinnäytetyötäni Laurea ammattikorkeakouluun liittyen Silmun verkostotyöskentelyn vaikutuksista ammattilaisverkostoihin. Kohderyhmänä ovat sote-ammattilaiset ja opiskelijat, jotka Katja ja Jussi ovat tavoittaneet viimeisen vuoden aikana.

Olen saanut tutkimusluvan kyselyn toteuttamiseksi kaupungin hallinnosta. Kyselyn tuloksia käytetään myös Silmun omassa raportointi- arviointi ja kehittämistyössä.

Voisitteko välittää allaolevan viestin sekä linkin kyselyyn henkilöstölle? Olemme erittäin kiitollisia yhteistyöstä.

Keväisin terveisin, Anna Weckström (Sosionomi-opiskelija & Silmun harjoittelija), Katja, Jussi ja koko Silmu-toiminnan tiimi

Hei!

Ohessa on linkki verkossa tehtävään kyselyyn Silmu-toiminnan työntekijöiden, Katjan ja Jussin, vuosien 2018 ja 2019 aikana tavoittamille ammattilaisverkostoille eli juuri teille.

Olisimme erittäin iloisia, jos teiltä liikenisi noin 15 minuuttia kyselyn täyttämiseen. Muistathan tallentaa vastaukset kyselyn lopuksi. Vastausaikaa on xx.xx.2019 asti.

Kyselyn tuloksia käytetään Silmun raportointi-, arviointi- ja kehittämistyöhön, sekä allekirjoittaneen sosionomi-tutkinnon opinnäytetyön aineistona. Kaikki vastaukset käsitellään anonyymisti.

Suurkiitokset avusta ja yhteistyöstä!

Aurinkoista kevättä toivottaen,

Anna Weckström

Laurea AMK, sosionomi-opiskelija

Silmu-toiminta, harjoittelija

Liite 5 Saatekirje ja saateviesti 2

Hei!

Teen opinnäytetyötä Laurean ammattikorkeakoululle. Opinnäytetyö on saanut tutkimusluvan Vantaan kaupungin sosiaali- ja terveystoimesta ja lupa koskee perhepalvelujen työntekijöitä.

Työn tavoitteena tuottaa arviointitietoa siitä, miten hyvin Silmu-toiminta on tavoittanut nuoria vanhempia omissa toimintaympäristöissään kohtaavat ammattilaiset.

Tarkoituksena on saada tietoa siitä, onko ymmärrys nuoren vanhemmuuden haasteista tavoittanut ammattilaiset, ja kokevatko he Silmun tarjoamasta tiedosta olevan heille hyötyä omassa työssään. Kerätyn tiedon avulla Silmussa voidaan kehittää verkostotyötä edelleen, sekä arvioida, onko ammattilaisverkostoille toteutettu vaikuttamistyö riittävää. Opinnäytetyö toteutetaan työelämäkumppanin Loisto settlementin kanssa.

Kyselyn tuloksia käytetään myös Silmun omassa raportointi- arviointi ja kehittämistyössä.

Voisitteko välittää alla olevan viestin sekä linkin kyselyyn henkilöstölle? Olemme erittäin kiitollisia yhteistyöstä. Vastausaikaa on torstaihin 16.5. asti.

Keväisin terveisin, Anna Weckström (Sosionomi-opiskelija & Silmun harjoittelija) ja Silmu-toiminnan tiimi

Saate työntekijöille:

Hei!

Ohessa on linkki verkossa tehtävään kyselyyn Silmu-toiminnan työntekijöiden vuosien 2018 ja 2019 aikana tavoittamille ammattilaisverkostoille eli juuri teille.

Olisimme erittäin iloisia, jos teiltä liikenisi noin 15 minuuttia kyselyn täyttämiseen. Muistatthan tallentaa vastaukset kyselyn lopuksi. Aikaa vastaamiseen on torstaihin xx.xx.2019. asti.

Kyselyn tuloksia käytetään Silmun raportointi-, arviointi- ja kehittämistyöhön, sekä allekirjoitaneen sosionomi-tutkinnon opinnäytetyön aineistona. Kaikki vastaukset käsitellään anonyymisti.

Suurkiitokset avusta ja yhteistyöstä! Aurinkoista kevättä toivottaen,

Anna Weckström

Laurea AMK, sosionomi-opiskelija/Silmu-toiminta, harjoittelija

Liite 5 Kyselylomake

Anna Weckström, opinnäytetyön kyselyrunko / Laurea ammattikorkeakoulu

Hei!

Tämän kyselyn tarkoituksena on kartoittaa Silmu-toiminnan ammattilaisverkostojen, eli teidän, kokemuksia Silmu-toiminnan merkityksestä ja tarpeesta. Vastaukset käsitellään anonyymisti. Muistathan tallentaa vastauksesi. Kiitos ajastasi!

Tausta:

Oletko sosiaali- tai terveystieteiden opiskelija vai ammattilainen?

Opiskelija

Ammattilainen

Silmuun tutustuminen:

1. Oletko ollut tutustumassa Silmun tiloihin ja toimintaan?

Kyllä

En.

2. Oletko ollut kuulemassa Silmun työntekijöiden esittelyä liittyen nuoren vanhemmuuden ja Silmun toiminnan teemoihin?

Kyllä. Missä? Avoin kenttä.

En.

Nuori vanhemmuus:

1. Ovatko nuoren vanhemmuuden haasteet sinulle tuttuja?

Jana: Erittäin tuttuja - ei laisinkaan tuttuja.

2. Saitko tapaamisessa/luennolla uutta tietoa nuoreen vanhemmuuteen liittyvistä erityispiirteistä?

Kyllä. Mitä esimerkiksi? avoin kenttä

En.

3. Koetko, että sait uusia näkemyksiä isän huomioon ottamiseen perheiden kanssa työskennellessä?

Kyllä.

En.

4. Saitko uusia ajatuksia isän puheeksi ottamiseksi nuoren äidin kanssa?

Kyllä.

En.

Kysymykset vain ammattilaisille:

1. Oletko kohdannut Silmun toimintaan tutustumisen jälkeen nuoria vanhempia?

Kyllä.

En.

Kysymykset ammattilaisille, jotka ovat kohdanneet Silmuun tutustumisen jälkeen nuoria vanhempia:

1. Oletko ohjannut heidät Silmuun?

Kyllä

En

2. Tiedätkö, ovatko he hakeutuneet Silmun palveluihin?

Kyllä ovat.

Eivät ole.

En tiedä.

3. Onko Silmun toimintaan tutustuminen vaikuttanut tapaasi kohdata nuoria vanhempia?

Jana: 1-5, ei ollenkaan - erittäin paljon

Loppukysymykset:

1. Onko sinulle selkeää, mitä kanavia pitkin nuoren voi ohjata Silmuun, jos nuori asiakas on sen tarpeessa?

Jana: Ei ole ollenkaan selkeää - on täysin selkeää.

2. Mistä nuoreen vanhemmuuteen liittyvästä asiasta haluaisit tai tarvitsisit lisää tietoa?

Avoin kenttä

3. Miten Silmu mielestäsi nivoutuu muuhun palvelujärjestelmään ja julkisen sektorin tarjoamien palveluiden rinnalle?

Avoin kenttä.

4. Millaista erityistä tukea Silmu voi mielestäsi tarjota nuorelle asiakkaallesi?

Avoin kenttä.